

เสวนาเรื่อง “โทษประหารชีวิต...สังคมไทยคิดอย่างไร?”

วันอังคารที่ 24 พฤศจิกายน 2552 เวลา 8.30 – 16.00 น.
ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ คอนเวนชั่น
กรุงเทพมหานคร

จัดโดย

คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม
ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เสวนาเรื่อง “โทษประหารชีวิต...สังคมไทยคิดอย่างไร?”

วันอังคารที่ 24 พฤศจิกายน 2552 เวลา 8.30 – 16.00 น.
ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ คอนเวนชั่น
กรุงเทพมหานคร

จัดโดย

คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม
ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สารบัญ

	หน้า
โครงการเสวนา	๑
กำหนดการเสวนา	๔
คำกล่าวเปิดการเสวนา	๖
บรรยายพิเศษ เรื่อง “โทษประหารชีวิตกับสังคมไทย” โดย ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	๑๐
อภิปราย เรื่อง “นันทาทรศนะต่อโทษประหารชีวิตในประเทศไทย” โดย นายนันทิ จิตสว่าง อดีตอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ดร.วิรัช จีระแพทย์ อธิบดีอัยการฝ่ายวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด รองศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดร.แดนทอง บริน ประธานสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) นางสาวสมศรี หาญอนันตสุข ที่ปรึกษา องค์การแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย ดำเนินรายการโดย นายจรัล พากเพียร	๑๕ ๑๖ ๑๙ ๒๒ ๒๕ ๒๗

โครงการเสวนา

เรื่อง “โทษประหารชีวิต...สังคมไทยคิดอย่างไร?”

วันอังคารที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

ณ ห้องประชุมมาร์ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันประเทศที่ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต ทั้งด้านกฎหมาย และการปฏิบัติ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๓๙ ประเทศ แต่ขณะนี้ยังมีจำนวน ๕๕ ประเทศ ยังใช้โทษดังกล่าวอยู่^๑ โทษประหารชีวิตอาจจะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เมื่อพิจารณาถึงปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๕ “บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีไม่ได้” ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปได้มีการรวมตัวกันเพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิต เพราะเห็นว่า การที่รัฐบาลประหารชีวิตนักโทษซึ่งเป็นประชาชนคนหนึ่งนั้น เป็นการกระทำที่รัฐไม่ควรทำแบบเดียวกันกับที่อาชญากรกระทำ ประเด็นเรื่องนอ้กการสหประชาชาติได้เรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกหยุดการลงโทษด้วยการประหารชีวิต แต่ยังมีข้อโต้แย้งหรือข้อถกเถียงว่า โทษประหารชีวิตที่ยังต้องคงไว้ก็เพื่อปกป้องสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม แม้จะปรากฏว่าสังคมที่มีบทลงโทษประหารชีวิตก็มิได้มีอาชญากรรมลดน้อยลงกว่าสังคมที่ไม่มีบทลงโทษประหารชีวิต อีกทั้งโทษประหารชีวิตยังอาจจะขัดต่อเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อีกด้วย

สำหรับประเทศไทย การลงโทษด้วยการประหารชีวิตยังคงมีผลบังคับใช้อยู่ แม้ว่าในช่วงเกือบสองทศวรรษที่ผ่านมา มีประเทศที่ได้ทำการยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว จำนวน ๕๕ ประเทศ ซึ่งในแต่ละปีตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยเฉลี่ยแล้วมีจำนวนสามประเทศที่ยกเลิกกฎหมายลงโทษประหารชีวิตและส่วนใหญ่ไม่น่ากลับมาใช้อีก ซึ่งท่ามกลางกระแสการชะลอและยุติโทษประหารชีวิตในโลก ประเทศไทยในปี ๒๕๕๑ ได้ออกเสียงคัดค้านมติของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติที่เรียกร้องให้ทั่วโลกยกเลิกการลงโทษประหารชีวิตและล่าสุดคือ^๒ ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๒ ได้มีการฉีดยาเพื่อประหารชีวิตนักโทษชายสองคนที่เรือนจำกลางบางขวาง กรุงเทพมหานคร ซึ่งนับเป็นโทษประหารชีวิตสองรายแรกหลังจากที่ประเทศไทยมิได้ใช้โทษประหารชีวิตมาเป็นระยะเวลา ๖ ปี และได้มีรายงานข่าวระบุว่า บุคคลทั้งสองได้รับแจ้งให้ทราบเพียงว่าจะต้องถูกลงโทษประหารชีวิต เป็นระยะเวลา ๖๐ นาทีก่อนจะเริ่มการประหารชีวิต

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้เกิดข้อคิดเห็นและเกิดคำถามว่า ประเทศไทยควรจะยุติการลงโทษด้วยการประหารชีวิตหรือไม่ คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จัดการเสวนา เรื่อง “โทษประหารชีวิต....สังคมไทยคิดอย่างไร?” เพื่อรับฟัง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งหาข้อสรุปเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตที่ใช้บังคับอยู่ในกฎหมายของประเทศไทย อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและภาคปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักการลงโทษทางอาญาที่เป็นสากลของนานาอารยประเทศ รวมทั้งหลักสิทธิมนุษยชน

^๑ <http://www.amnesty.org/en/death-penalty/abolitions-and-retentionst-countries>

^๒ <http://www.dailynews.co.th>

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยว่าควรเป็นไปในทิศทางใด

๒. เพื่อสะท้อนและเป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการลงโทษทางอาญา เพื่อไม่ให้กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

กิจกรรม

เสวนา อภิปราย-กระบวนการกลุ่มและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ อันจะนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล และต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัน เวลา และสถานที่

วันอังคารที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ เวลา ๐๘.๓๐ – ๑๖.๐๐ น. ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมการเสวนา

นักวิชาการ ข้าราชการ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และข้าราชการและเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวน ๗๐ คน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

๑. คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยกลุ่มงานนิติธรรม สำนักวิจัยและนิติธรรม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็น ทศนคติ เกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในด้านการลงโทษทางอาญาที่ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

กำหนดการเสวนา

เรื่อง “โทษประหารชีวิต....สังคมไทยคิดอย่างไร?”

จัดโดย คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันอังคารที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ เวลา ๐๘.๓๐ – ๑๖.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมมาร์ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร

- ๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น. ลงทะเบียน
- ๐๙.๐๐ – ๐๙.๑๕ น. กล่าวเปิดงาน
โดย พลตำรวจเอก วันชัย ศรีนวลนัต
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ประธานอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม
- ๐๙.๑๕ – ๑๐.๑๕ น. บรรยายพิเศษ เรื่อง “โทษประหารชีวิตกับสังคมไทย”
โดย ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร
คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- ๑๐.๑๕ – ๑๐.๓๐ น. พักรับประทานอาหารว่าง
- ๑๐.๓๐ - ๑๒.๓๐ น. อภิปราย เรื่อง “นานาทรรศนะต่อโทษประหารชีวิตในประเทศไทย”
โดย นายนัทธิ จิตสว่าง
อดีตอธิบดีกรมราชทัณฑ์
ดร.วิรัช จีระแพทย์
อธิบดีอัยการฝ่ายวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด
รองศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ
คณบดีนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร.แดนทอง บริน
ประธานสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.)
นางสาวสมศรี หาญอนันตสุข
ที่ปรึกษา องค์การแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย
- ดำเนินรายการโดย นายจรัล พากเพียร
เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน ๘ ว

- ๑๒.๓๐ - ๑๓.๓๐ น. รับประทานอาหารกลางวัน
- ๑๓.๓๐ - ๑๔.๓๐ น. กระบวนการกลุ่ม ๓ กลุ่ม
เรื่อง “ควรยกเลิกโทษประหารชีวิต ในประเทศไทยหรือไม่”
- กลุ่มที่ ๑
โดย นายพิทักษ์ เกิดหอม
 นักกฎหมายโครงการรณรงค์ยุติโทษประหารชีวิต
 สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.)
- กลุ่มที่ ๒
โดย นายอนุชา วินทะไชย
 สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.)
- กลุ่มที่ ๓
โดย นายบุญแทน ตันสุเทพวรวงศ์
 นักสิทธิมนุษยชน
- ๑๔.๓๐ - ๑๔.๔๕ น. รับประทานอาหารว่าง
- ๑๔.๔๕ - ๑๕.๔๕ น. สรุประเด็นกลุ่มย่อย / แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- ๑๕.๔๕ - ๑๖.๐๐ น. ปิดการเสวนา

คำกล่าวเปิดการเสวนา

เรื่อง “โทษประหารชีวิต....สังคมไทยคิดอย่างไร?”

โดยพลตำรวจเอก วันชัย ศรีนวลนัต ประธานอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันอังคารที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ เวลา ๐๙.๐๐ – ๐๙.๑๕ น.

ณ ห้องประชุมมาร์ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร

โทษประหารชีวิต (capital punishment) ยังเป็นโทษที่สถานที่หนักที่สุดที่ลงแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งการลงโทษด้วยการประหารชีวิตนี้ ยังเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันทั้งในด้านทฤษฎีและด้านการปฏิบัติมายาวนาน จากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ นักกฎหมาย และในมิติด้านศาสนา รวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชน ว่าสมควรที่จะยังคงให้มีการลงโทษประหารชีวิตต่อไปอีกหรือไม่ โดยมีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและฝ่ายที่คัดค้านการลงโทษดังกล่าว

สำหรับประเทศไทย ยังคงมีโทษประหารชีวิตอยู่ ดังปรากฏตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๘ ยกเว้นเฉพาะกรณีผู้กระทำความผิดอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ให้เปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกห้าสิบปี ส่วนวิธีการประหารชีวิต ให้ใช้วิธีฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย ตามมาตรา ๑๙

ล่าสุดเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๒ ที่ผ่านมา ได้มีการลงโทษประหารชีวิตนักโทษคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน ๒ ราย จึงมีประเด็นวิพากษ์วิจารณ์ถึงเรื่องโทษประหารชีวิตเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งในสังคมไทย โดยมีทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้าน

เกี่ยวกับโทษประหารชีวิตนี้ มีปัญญา แนวคิด ทฤษฎี และมุมมองเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่สำคัญกล่าวคือ

ปัญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๓ ทุกคนมีสิทธิในชีวิต เสรีภาพและความมั่นคง ข้อ ๕ การลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีจะกระทำมิได้ นอกจากนี้ยังมี อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคี ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ทางรัฐศาสตร์ เห็นว่าความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยของรัฐ จะต้องมิกติกาของการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อให้ผู้คนเคารพและปฏิบัติตาม จึงจำเป็นต้องมีบทกำหนดโทษที่สาสมไว้สำหรับผู้ล่วงละเมิดกติกาของสังคม ทั้งนี้ตามทฤษฎีชดใช้ความผิด (Retribution) โดยถือว่าผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษสาสมกับความผิดที่ได้กระทำเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เสียหายติดตามแก้แค้น นอกจากนี้ยังเป็นการข่มขู่ ยับยั้งให้เกิดความเกรงกลัว เช็ดหลาบอีกด้วย

ทางนิติศาสตร์และอาชญาวิทยา เห็นว่า การบัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม วิธีการลงโทษ และอัตราของโทษ ควรมากน้อยเพียงใดจะขึ้นอยู่กับความรุนแรงของการกระทำผิดเป็นสำคัญ การลงโทษประหารชีวิต มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแก้แค้นตอบแทนผู้กระทำความผิด และเป็นการจำกัดผู้กระทำผิดออกจากสังคมอย่างถาวร

แต่ขณะเดียวกันมีหลายประเทศมองว่า การลงโทษประหารชีวิตเป็นการกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ขัดต่อหลักการพื้นฐานสิทธิมนุษยชน คือสิทธิในการมีชีวิต (Right to Life) และหากมีความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมก็อาจมีการลงโทษผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิดได้ และถ้ามองถึงกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่ให้ความสำคัญด้านการแก้ไขฟื้นฟูอาชญากร การลงโทษประหารชีวิตก็เท่ากับเป็นการตัดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้แก้ไขฟื้นฟูตนเอง ซึ่งเป็นเหตุผลของฝ่ายที่คัดค้านการลงโทษประหารชีวิต

ทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาพุทธ มีแนวความคิดไม่สนับสนุนการลงโทษที่รุนแรง ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีปัญญา มีความเฉลียวฉลาดมากกว่าสัตว์โลกประเภทอื่นๆ มนุษย์สามารถปรับปรุงแก้ไขความประพฤติให้ดีขึ้นได้

สำหรับประเทศไทย โทษประหารชีวิตมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้มีการตรากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ในมาตรา ๑๓ กำหนดให้ประหารชีวิตโดยการตัดศีรษะ และในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา ในมาตรา ๑๔ บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิต ให้เอาไปยิงเสียให้ตาย” ต่อมาวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๔๖ จึงได้แก้ไขเป็นใช้วิธีฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย

โดยที่ปัจจุบันนี้ความคิดในสังคมไทยเกี่ยวกับเรื่องการลงโทษประหารชีวิตยังมีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและฝ่ายที่คัดค้าน โดยแต่ละฝ่ายต่างก็มีเหตุผลสนับสนุนความเห็นของตนด้วยแง่มุมต่างๆ กล่าวคือ

ฝ่ายที่สนับสนุน เห็นว่า เป็นการยับยั้งการกระทำผิดอย่างเด็ดขาด เป็นการแก้แค้นตอบแทนที่สมมูลกับการกระทำความผิด จำเป็นต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และปัจจุบันวิธีการลงโทษประหารชีวิตก็ไม่ทรมาน หรือโหดร้าย หากยกเลิกโทษประหารชีวิต คดีร้ายแรงต่างๆ จะเพิ่มขึ้น

ส่วนฝ่ายที่คัดค้าน เห็นว่า เป็นการไม่ชอบธรรมที่รัฐจะใช้อำนาจทางกฎหมายประหารชีวิตพลเมืองของรัฐ ในขณะที่รัฐยังสามารถใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงรูปแบบอื่นทดแทนได้ และเห็นว่าเป็นการลงโทษที่ทำลายศักดิ์ศรีและศีลธรรมของมนุษย์ เป็นการตัดโอกาสไม่ให้คนได้ปรับปรุงแก้ไขตนเอง

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้น คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงได้จัดการเสวนาในวันนี้ โดยใช้หัวข้อว่า “โทษประหารชีวิต...สังคมไทยคิดอย่างไร?”

การเสวนามีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตว่าสังคมไทยหรือประเทศไทยควรมีคำตอบเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร เพราะเป็นเรื่องนโยบายทางอาญา ที่รัฐควร

จะต้องกำหนดทำให้ชัดเจน ทั้งนี้ ข้อคิดเห็นของท่านวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิและท่านผู้เข้าร่วมเสวนาที่มาพร้อมกันในวันนี้ จะบังเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อสังคมไทยและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยต่อไป

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมขอเริ่มการเสวนา เรื่อง “โทษประหารชีวิต...สังคมไทยคิดอย่างไร?” และในโอกาสนี้กระผมขอขอบพระคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลามาร่วมเสวนา แลกเปลี่ยนให้ข้อคิดเห็น เพื่อจะได้นำความคิดและข้อสรุปที่ได้ไปใช้ให้บังเกิดประโยชน์ และออกเผยแพร่ต่อไป

บรรยายพิเศษ เรื่อง “โทษประหารชีวิตกับสังคมไทย”

โดย ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร

คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

วันอังคารที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ เวลา ๐๙.๑๕ - ๑๐.๑๕ น.

คดีคอร์รัปชันที่ถูกศาลตัดสินลงโทษและได้รับโทษจริง ๆ มีเพียง ๓ เรื่อง คือ เรื่องกินป่า เรื่องกินยา และเรื่องเกี่ยวกับหัวหน้าศาลในภาคใต้ นอกนั้นไม่ได้ตัวมาดำเนินคดี แสดงว่ากระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างไร ไม่แน่ใจ แต่ถ้ากระบวนการยุติธรรมดี การลงโทษมักมีผล คนก็กลัว

เหตุผลในการประกอบอาชญากรรมในทางเศรษฐศาสตร์ ตอนที่กลับจากเมืองนอกใหม่ๆ มีกองฝึกอบรมในกรมอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ตอนนั้นเป็นรองหัวหน้ากอง ก็เชิญนักเศรษฐศาสตร์มา พูดถึงแนวคิด นักเศรษฐศาสตร์ท่านนี้คือ ดร.จิระ หงส์ดารมณ ท่านมาพูดเรื่องแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ ทำให้รู้สึกถึง ในแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์บอกว่ามนุษย์เราเป็นสัตว์เศรษฐกิจ จะเป็นผู้ร้ายผู้ดีก็คิดถึงเรื่องทางเศรษฐกิจ คือ เรื่องของกำไร ขาดทุน นักเศรษฐศาสตร์อธิบายการประกอบอาชญากรรมโดยใช้หลักต้นทุน กำไร โดยบอกว่าต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมของอาชญากรมีมาก เช่น แรงกาย แนนอนการประกอบอาชญากรรมต้องใช้พลังกำลัง จะมากน้อยแตกต่างกันไปในอาชญากรรมแต่ละประเภท แล้วก็เครื่องมือในการประกอบอาชญากรรม เช่น ปืนผาหน้าไม้ รวมทั้งฮาร์ดแวร์ซอฟต์แวร์ และความเสี่ยง

ความเสี่ยงเป็นเรื่องใหญ่ถ้าเสี่ยงน้อยก็ประกอบอาชญากรรม ถ้าเสี่ยงมากก็อาจไม่ประกอบอาชญากรรม ต้องคิดทบทวน ดร. จิระ ๆ กล่าวว่าคนประกอบอาชญากรรม จะเกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆ และท่านอธิบายต่อไปว่า คนในกระบวนการยุติธรรมก็เหมือนกัน เป็นสัตว์เศรษฐกิจ คิดกำไร ขาดทุนเหมือนกัน ท่านบอกว่า ตำรวจทำไมชอบจับการพนัน ทำไมชอบจับอาชญากรรมประเภทนี้ เพราะใช้แรงกายนิดหน่อย ความเสี่ยงไม่มีเลย แต่ผลประโยชน์ตอบแทนมี เพราะฉะนั้นถ้าจะให้ตำรวจทำงานได้ดี ก็ต้องลดความเสี่ยง อาจจะเพิ่มเงินเดือน หรืออะไร แต่ไม่ได้คิดกัน ดร. จิระ ๆ ท่านกล่าวอย่างนี้ ผมจึงคิดว่าน่าจะนำมาถ่ายทอดให้ท่านทั้งหลายได้เป็นแนวคิดในการที่จะปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมต่อไปในอนาคต ซึ่งกำไรจากการประกอบอาชญากรรมมีมาก เช่น กำไรที่เป็นทรัพย์สินหรือไม่เป็นทรัพย์สิน ความพอใจส่วนตัวที่ได้ฆ่าเพราะโกรธแค้น รวมทั้งกำไรที่เป็นทรัพย์สินเป็นเงินเป็นทอง ทำไมอาชญากรรมทางเศรษฐกิจก็ดี อาชญากรรมทางด้านยาเสพติดก็ดี ที่มากเพราะกำไรมาก ทำผิดไปถูกจับหลายที หลุดไปทีเดียวก็กำไรมหาศาล เพราะฉะนั้นเราต้องทำให้โอกาสที่เค้าจะประกอบอาชญากรรมน้อย ดร. จิระ ๆ บอกว่าความเสี่ยงต่อการถูกดำเนินคดีเป็นปัจจัยหลัก อย่างเมื่อนอก เราจะพบว่าใครทำผิดจะจัดการได้เลย อย่างในประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น เมื่อเร็วๆ นี้ รัฐมนตรีเกษตรของญี่ปุ่นต้องหาเกี่ยวกับคอร์รัปชันและได้ฆ่าตัวตาย เพราะถ้าไม่ตายต้องโดนลงโทษแน่นอน และที่เกาหลีอดีตประธานาธิบดีกระโดดหน้าผาตาย จะต้องเป็นอย่างนี้ ประเทศเกาหลี ประเทศญี่ปุ่นจึงได้เจริญในทางเศรษฐกิจ การเมือง ประเทศในยุโรปไม่ต้องพูดถึง ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสันที่ถูกอัยการพิเศษสอบสวนก็ทำท่าใกล้คุกเข้าไปมากจนที่สุดได้รับนิรโทษกรรม เห็นไหมว่าต้องสร้างกระบวนการยุติธรรมให้เข้มแข็ง เมื่อสร้างได้เข้มแข็ง จะมีโทษประหารชีวิตหรือไม่ก็ไม่มีปัญหาใดๆทั้งสิ้น แต่ของเรามีไว้คนก็ไม่กลัว จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยิ่งคนเป็นจำนวนมากในความผิดประเภทต่างๆ แต่ความผิดก็ยังเกิดอยู่เป็นประจำ อย่างนี้เป็นต้น ความเสี่ยงที่ถูกดำเนินคดีของเราน้อย แต่ถ้าความเสี่ยงมีมากก็เป็นเหตุยับยั้ง ต้องคิดก่อนว่าจะตัดสินใจทำดีหรือไม่ดี ถ้ายังกระบวนการยุติธรรมที่คอร์รัปชัน ยิ่งหนักเข้าไปอีก ยิ่งไม่เสี่ยงอะไร ถ้าความเสี่ยงมีน้อยก็ตัดสินใจที่จะประกอบอาชญากรรมได้ง่าย ถ้าความเสี่ยงมีมากก็ไม่กล้าทำ หรือคิดทบทวนกันหนัก ความเสี่ยง จริงๆคือประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม เวทีใดก็ตามถ้ากล่าวถึงกระบวนการยุติธรรมโดยไม่พูดถึงประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมแล้ว คิดว่าน่าจะบกพร่อง กล่าวแต่โทษอย่างเดียวไม่พอ ต้องพิจารณาว่ากระบวนการยุติธรรมของเราเป็นอย่างไร

ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม จริงๆ มีสองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นเรื่องของระบบ อีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของคน ของเราอ่อนด้อยทั้งสองส่วน กล่าวอย่างนี้ เพราะอยู่แวดวงนี้มานาน ระบบไม่ดีก็เสี่ยงน้อยหน่อย เสี่ยงน้อยก็ประกอบอาชญากรรม ระบบเราเป็นระบบที่วุ่นวายที่สุด เราพยายามสร้างแล้ว เห็นว่า

คอร์รัปชันเป็นเรื่องใหญ่ของประเทศ ก็น่าจะมืองค์กรมาดูแลรับผิดชอบ เกิดสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ(ปปช.) และองค์กรต่างๆขึ้น มีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่ที่ปรากฏออกมาในความเห็น คือ ล้มเหลว วันก่อนไปออกรายการกับอาจารย์เจิมศักดิ์ฯ ผมบอกล้มเหลวเอาคนมาลงโทษไม่ได้เพราะหนีไปต่างประเทศ ระบบของเราแตกแยกออกไปทุกที คือถ้ามองว่ากระบวนการยุติธรรมมีสองชั้น ก็คือชั้นเจ้าพนักงาน กับชั้นศาล ชั้นเจ้าพนักงานมืองค์กรเยอะเยอะหมด แต่ไม่เคยทำงานร่วมกันให้เกิดความเป็นเอกภาพหรือเรียกว่าบูรณาการ จะต่างคนต่างทำ แต่เดิมมืองค์กรอัยการกับตำรวจก็ยังไม่ค่อยจะเรียบร้อยเท่าไร เดียวนี้มีกรมสอบสวนคดีพิเศษเพิ่มขึ้น กรมสอบสวนคดีพิเศษกับตำรวจก็รู้สึกว่าจะไม่ค่อยถูกกัน หรือว่า ปปช. ก็ทะเลาะกับอัยการ ก็มีคนมาถามว่า ถ้าเป็นอัยการสูงสุดจะอย่างไร ซึ่งได้บอกว่าถ้าผมเป็นอัยการสูงสุด การทะเลาะกันเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องของรัฐ ต้องมาพูดกันให้เข้าใจ ไม่ใช่ต่างคนต่างคิดว่าเป็นอำนาจของตัวเอง ไม่ใช่อย่างนั้น กระบวนการยุติธรรมไม่ใช่เรื่องของอำนาจ เป็นเรื่องของความร่วมมือหรือประสานงาน แต่เราไม่มี เพราะฉะนั้นระบบเราก็แย่ คนในกระบวนการยุติธรรมก็ไม่ดี ติดสินบนง่าย ซึ่งเราก็ต้องยอมรับว่ามี ไม่ใช่ไม่มี ก็มีทุกประเทศ ไม่ใช่เฉพาะประเทศเรา แต่ก็ต้องลดสิ่งเหล่านี้ ทำอย่างไรให้ดีขึ้น ตอนที่ร่างรัฐธรรมนูญ ปี ๔๐ อาจารย์ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ก็เสนอให้ตั้งศาลอีกระบบหนึ่งมาจัดการคอร์รัปชันของเจ้าพนักงาน นักการเมือง ซึ่งไม่น่าจะถูก เพราะทำให้ศาลไม่มีความเป็นเอกภาพ ศาลธรรมดาสำหรับคนธรรมดา ศาลอีกศาลสำหรับนักการเมือง อาจจะถูกมองว่าไม่เสมอภาคได้ ผมบอกว่าถ้าตั้งต้นจะออกอย่างนี้ ก็จะแปรญัตติตัดออกให้หมดเลย ปรากฏว่าท่านมาต่อรอง บอกให้เอาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผมก็ยอม แต่จริงๆ แล้ว ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ยังล้มเหลว ถ้ามองให้ลึก แต่ถ้ามองเผินๆ จะรู้สึกว่ามี บางคนที่ไม่โดนศาลนี้ตัดสิน แต่ล้มเหลว บางคนถูกตัดสินแล้วก็จะจับได้ตั้งนาน และบางคนก็หายไปเลย อย่างนี้เป็นต้น ถ้าในระบบศาลทั่วไปตัวบุคคลต้องอยู่ในอำนาจศาล ถ้าแหกคุกก็เป็นไปได้ แต่จริงๆ แล้วไม่ได้ ของเรามีหลายส่วนที่ไม่ค่อยจะถูกต้อง เช่น ขณะนี้การประกันตัวกับการเอาตัวอยู่ในอำนาจรัฐ การขังการออกหมายจับอะไรต่างๆ เป็นเรื่องเดียวกันแล้ว ที่มีเหตุจะชงก็ปล่อย ไม่ใช่ปล่อยไปในประเทศ แต่ปล่อยไปต่างประเทศก็มี แสดงให้เห็นว่าเราอ่อนด้อย การมืองค์กรหลายองค์กร ไม่น่ารังเกียจแต่ต้องทำงานร่วมกัน กระบวนการยุติธรรมที่ดีต้องใช้ทรัพยากรน้อย แต่ต้องการความร่วมมือสูง แต่กระบวนการยุติธรรมของเราใช้ทรัพยากรมาก แต่ไม่มีความร่วมมือกัน และกระบวนการยุติธรรมของเราแพงที่สุดในโลก ซึ่งกำลังจะตั้งทีมมาวิจัยประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมกับค่าใช้จ่าย เพื่อดูว่าญี่ปุ่นเป็นอย่างไร ใช้เท่าไร ของเราเท่าไร personnel cost เราก็มาก เคยอ่านหนังสือรายงานของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นมีตำรวจน้อยกว่าเรามาก ผู้พิพากษาก็น้อยกว่า แต่พลเมืองมากกว่าสองเท่า ทำไมญี่ปุ่นจัดการอาชญากรรมได้ ส่วนเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีในอดีตมีตำรวจกับอัยการ ปัจจุบันมืองค์กรหลายองค์กรแต่ไม่เห็นการทำงานร่วมกัน

ผมเคยเป็นคณะกรรมการคดีพิเศษ ก็เข้าใจว่าคดีที่พนักงานอัยการร่วมสอบสวน เห็นว่าฟ้องได้ แต่พอส่งไปที่สำนักงานอัยการสูงสุดกลับไม่ฟ้อง ผมไม่เข้าใจ เมื่ออัยการมาร่วมสอบสวนแล้วเราก็ต้องทำให้เป็นผืนเดียวกัน ความจริงอัยการเข้ามาในการสอบสวนคดีพิเศษ เป็นการการันตีไม่ให้อำนาจภายนอกเข้ามานะครับ เพราะอัยการมีความเป็นอิสระ แต่อัยการเราก็กังไม่เข้าใจ อันนี้อยากจะฝากไปทำให้เป็นเอกภาพ อันนี้ไม่ใช่เรื่องของคน เป็นเรื่องขององค์กรเป็นเรื่องของการบริหารงาน ที่ต้องเข้าไปดูแลให้เกิดความเป็นเอกภาพ อย่าลืมนะว่าเป็นองค์กรเดียวกัน ถ้าองค์กรทำงานอย่างนี้ องค์กรก็แย่ ต้องตติงไว้ การดำเนินการในชั้นพนักงานเป็นเรื่องต่างคนต่างทำ และเป็นเรื่องอำนาจ เรื่องอาญาจักร ชาติความเป็นเอกภาพ บูรณาการ แม้กระทั่ง ดีเอสไอ เขาใช้บูรณาการก็ยังไม่พบว่ามีบูรณาการจริงหรือไม่ เพราะฉะนั้นเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ที่จะต้องดูการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาลก็ต้องมีประสิทธิภาพด้วย แต่นี้ทรัพยากรก็สิ้นเปลือง ถ้าดู personnel cost จะเห็น แต่ก่อนรัฐธรรมนูญ ปี ๔๐ กำหนดว่า ศาลต้องพิจารณาครอบครองคณะ จะเอาคนที่ไหนมาบริหารจัดการ ผมก็เรียนท่านว่าให้ผมบริหารใหม่ ผมคิดว่าเกินพอละ พอไม่พอเราก็สร้างคน ในขณะนี้เราก็ขยายอาณาเขต อาณาจักร จำนวนคนขึ้นมาก

ประสิทธิภาพเป็นอย่างไรบ้าง ความจริงถ้าท่านสนใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ มีข้อเขียนของท่านอาจารย์หลวงจำรูญเนติ ศาสตร์ โดยท่านบอกว่า ศาลอุทธรณ์ควรจะเป็นศาลพิจารณา ไม่ใช่นั่งตรวจสำนวนแล้วตัดสินว่าจะลงโทษหรือไม่ลงโทษ แต่ปรากฏว่าหลวงจำรูญฯ ถูกเล่นงานเกือบแย่ ท่านมาเขียนบันทึก และบันทึกนี้ปรากฏในงานฉาบปูนกิจศพท่าน ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมาก นักกฎหมายต้องอ่านเรื่องนี้ ถ้าอยากจะปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและสิ้นเปลืองทรัพยากรน้อย

การดำเนินคดีชั้นศาลของไทย เบี่ยงเบนไปตาม common law เพราะศาลวางเฉย กฎหมายเขียนว่าศาลจะต้องสืบพยาน จะสืบพยานในศาลหรือนอกศาลก็ได้ แต่ถ้าไปดูในศาลจะเป็นโจทก์สืบ จำเลยสืบ ซึ่งยึดเยื้อกระบวนการเป็นอย่างนั้น คือ ศาลจะวางเฉยเหมือนกรรมการตัดสินกีฬา เพราะฉะนั้นผิดระบบ อย่างน้อยที่สุดก็มีความเห็นว่าไม่ใช่ เพราะเรายอมรับระบบ civil law แต่แทนที่จะส่งคนไปเรียนที่ประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส อิตาลี กลับส่งไปอังกฤษหมด และผู้ที่จบจากอังกฤษก็เข้าใจว่าระบบอังกฤษ คือระบบของเรา เลยยุ่งไปหมด และเดี๋ยวนี้แก้กฎหมายจนสับสน ในเรื่องพยานหลักฐาน ถ้าสนใจ มีหนังสือ ที่หมายเหตุวิจารณ์ไว้เพื่อจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

การดำเนินการในชั้นศาลก็ยังยุ่งแก้ไขโดยศาลสูง แทนที่จะทำศาลล่างให้ดี หลวงจำรูญฯ พูดตั้งแต่ปี ๑๕ แต่คำพูดของหลวงจำรูญฯ เท่ากับจำกัดคน คนเราไม่ชอบแน่นอน เราก็มีการขยายอาณาจักรกันใหญ่โต เรื่องของการขยายอาณาจักรเป็นเรื่องของอำนาจ มีข้อเขียนเรื่องโทษประหารชีวิต เป็นข้อเขียนใหม่ของเจ้าหน้าที่กระทรวงยุติธรรม เขาไปสำรวจก็พบว่า ถ้าคนที่มีความคิดค่อนข้างเสรีนิยมจะเห็นด้วยกับการไม่มีโทษประหารชีวิต แต่อีกพวกหนึ่งจะไม่เห็นด้วย อันนี้ก็เป็นเรื่องความคิด

ความร่วมมือในการตรวจสอบความจริงระหว่างศาลกับเจ้าพนักงานก็เลยไม่เกิดขึ้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๕ บอกว่าคำร้องขอถอนฟ้องจะยื่นเวลาใดก็ได้ก่อนศาลชั้นต้นพิพากษา ศาลจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ได้ แล้วแต่ศาลเห็นสมควรประการใด แสดงให้ เห็นว่าการที่ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้องเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของพนักงานอัยการกับศาล แต่เมื่อไม่นานมานี้ อัยการไปถอนฟ้องคดีธรรมกาย พนักงานอัยการก็โดนตำหนิ และในมาตรานี้ก็กำหนดไว้ ด้วยว่า ถ้าจำเลยให้การแล้วให้ถามว่าจะค้ำไหม ถ้าค้ำก็จะอนุญาตไม่ได้ ระบบเขียนดี แต่วิธีปฏิบัติเป็นคนละอย่าง สมมุติว่าคนใดคนหนึ่งถูกฟ้องแล้วอัยการจะถอนฟ้อง ศาลถามว่าท่านค้ำไหม ไม่เชื่อว่าท่านค้ำ เพราะค้ำแล้วไม่มีอะไรที่จะมาการันตีว่าจะได้รับความเป็นธรรม อันนี้เป็นเรื่องกฎหมายดี แต่ปฏิบัติกันจนเสียหาย การออกหมายก็ต้องถูกตรวจสอบโดยศาล มีประเทศเดียวที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือกรมสอบสวนคดีพิเศษตรงไปศาล ไม่มีประเทศไหน ต้องมาคุยกับพนักงานอัยการก่อน เพราะฉะนั้นที่ไปแก้ตามรัฐธรรมนูญ ก็ยังไม่เข้าใจเรื่องเหล่านี้ก็เลยกลายเป็นเรื่องรูปแบบ การดำเนินการในชั้นศาลขาดประสิทธิภาพและสิ้นเปลืองทรัพยากร และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคนในกระบวนการยุติธรรมก็เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลเหมือนกัน เรื่องที่น่าติดตามคือเรื่องของตำรวจที่ไม่ลงตัวกัน ค่าตอบแทนก็ด้อย คือถ้ามองให้หมด ก็ต้องแก้หลายๆ จุด ซึ่งจะทำให้เกิดการขับเคลื่อนการทำงานที่ดี การตรวจสอบอำนาจหรือการทำงานต้องมี ซึ่งยังเป็นปัญหา เจ้าพนักงานวิจารณ์ได้แต่คนในองค์กรศาลวิจารณ์ยาก แต่ต่างประเทศวิจารณ์ในเรื่องของการทำงานเป็นเรื่องปกติ

โทษประหารชีวิตกับพื้นฐานทางรัฐธรรมนูญ เมื่อพูดถึงโทษประหารชีวิตคงจะไม่มี จุดสิ้นสุดว่าจะเล็กหรือไม่เล็ก การพูดถึงข้อดีข้อเสียของการคงไว้ซึ่งโทษประหารชีวิต เป็นเรื่องเก่าซ้ำซาก บทความหรือวิทยานิพนธ์หรือข้อเขียนก็เขียนอย่างนี้ ความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมซ้ำซาก ข้อเขียนล่าสุดที่เห็นของคุณ กนกวรรณ ขวัญดี น่าสนใจ ตรงที่ถามคนที่เห็นเสรีนิยม คำตอบอย่างหนึ่ง ไปถามพวกอำนาจนิยม ก็จะตอบอีกอย่างหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าในสังคมเราหรือไม่ว่าสังคมไหนก็มี ๒ ฝ่าย ตอนที่ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เสนอให้ยกเลิกโทษประหารชีวิต เพราะรัฐธรรมนูญ ปี ๔๐ หรือแม้ในฉบับปัจจุบันได้รับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งโทษประหารชีวิตจะคงอยู่ไม่ได้ พอเสนอไปตอนนั้นท่านนายกอานันท์

บันยารชุน ท่านว่าเร็วเกินไป ทำให้ไม่มีการตีเบทกันว่าควรจะมีอยู่หรือควรยกเลิก เพราะยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ควรแก้ไขวิธีการประหารชีวิต ซึ่งวิธีการประหารชีวิตดั้งเดิมไม่ได้ขัดต่อหลักการของสหประชาชาติ เราทำเหมือนกับจะให้ดูดีขึ้น การที่เรายอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โทษประหารชีวิตคงจะอยู่ด้วยกันไม่ได้ ในประเทศเยอรมันนี้ รัฐธรรมนูญ ยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา ๑ และมาตราหลัง กำหนดว่า โทษประหารชีวิตให้เป็นอันยกเลิก ประเทศเยอรมันยกเลิกโทษประหารชีวิตโดยรัฐธรรมนูญฯ ซึ่งเสนอให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตโดยรัฐธรรมนูญเหมือนกัน แต่ว่าไม่ยอมรับ อันนี้เป็นเรื่องน่าสนใจว่า คนในสังคมไม่ได้คิดให้ตลอด คือเอาสิ่งที่ขัดแย้งมาอยู่ด้วยกัน อยากจะเน้นสุดท้ายว่า เป็นเหตุผลที่ต้องทำ ไม่ใช่ว่าจะต้องตีเบทกันอีก ซึ่งข้อเขียนเอกสารวิจัยต่างๆ บอกตรงกันว่า การมีโทษประหารชีวิตอาชญากรรมไม่ได้ลดอาชญากรรม อาชญากรรมจะลดหรือไม่อยู่ที่ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ก็ฝากคิดว่าควรจะยกเลิกศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือไม่ เพื่อจะได้คงไว้ซึ่งโทษประหารชีวิต หรือถ้ามีอยู่ก็ต้องจัดการโทษประหารชีวิตให้ออกไปจากกระบวนการยุติธรรม

อภิปราย เรื่อง “นันทาทรศนะต่อโทษประหารชีวิตในประเทศไทย”

โดย นายนันทิ จิตสว่าง

อดีตอธิบดีกรมราชทัณฑ์

ดร.วิรัช จีระแพทย์

อธิบดีอัยการฝ่ายวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด

รองศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดร.แดนทอง บริน

ประธานสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.)

นางสาวสมศรี หาญอนันตสุข

ที่ปรึกษา องค์การแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย

ดำเนินรายการโดย นายจรัล พากเพียร

วันอังคารที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

เวลา ๑๐.๓๐ – ๑๒.๓๐ น.

รอบที่ ๑

ในเรื่องของการประหารชีวิต ก็ประหารมาแล้วหลายราย แต่อย่างที่ท่าน ดร.วิรัช จีระแพทย์ กล่าวเป็นผู้ซักรรรม เป็นผู้ทำตามคำพิพากษา ทำตามหน้าที่ที่เห็นมา ในเรื่องของการประหารหรือเวทีการพูดคุยในเรื่องประหารชีวิต ก็มีมากพบว่ามีคนส่วนใหญ่ที่เห็นว่าควรมีโทษประหารชีวิต เนื่องจากทำให้คนกลัว ทำให้คนไม่กล้าที่จะทำผิด คือมีไว้เพื่อที่จะยับยั้ง แต่อย่างที่อาจารย์ณรงค์กล่าวแล้วว่า มีหลักฐานทางวิชาการ หลักฐานในเชิงประจักษ์อยู่มากมาย ที่ออกมาให้เห็นว่าเรื่องโทษประหารชีวิตไม่มีผลในการยับยั้งการกระทำผิดเท่าไร เพราะมีผลยับยั้งคนทั่วไปแต่สำหรับคนที่ทำผิดโดยอารมณ์ชั่ววูบหรือทำผิดโดยไม่มีอะไรจะเสีย หรือเป็นคนที่มีการวางแผนแล้ว คนเหล่านี้จะไม่กลัวโทษประหารชีวิตเพราะคิดว่าจะไม่โดนลงโทษหรือทำไปโดยไม่ทันยั้งคิด เพราะฉะนั้นแม้ว่าจะมีเหตุผลทางวิชาการสนับสนุน แต่เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องทางด้านหลักฐานทางประจักษ์หรือเหตุผลทางประจักษ์อย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของค่านิยมและอารมณ์ความรู้สึกด้วย เพราะการที่คนเห็นด้วยกับโทษประหารชีวิตก็เพราะว่ามีความรู้สึกร่วมกับผู้เสียหาย มีความรู้สึกร่วมกับคนที่เป็นเหยื่อหรือญาติพี่น้อง เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าเวลามีการทำแผนประทุษกรรม ญาติก็ตี ชาวบ้านก็ตี ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้อง มีความรู้สึกโกรธแค้นคนกระทำความผิด และอยากเห็นผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษที่สาสม เป็นการลงโทษแบบแก้แค้นทดแทน เพราะฉะนั้นความรู้สึกตรงนี้ ยังมีอยู่ในความรู้สึกของคนทั่วไปในสังคม ดังนั้น ไม่ใช่เฉพาะเรื่องการข่มขู่ยับยั้งอย่างเดียว แต่ในเรื่องของการแก้แค้นทดแทนด้วย ก็ต้องมีวิธีการหรือแนวทางอื่นที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด ในปัจจุบันก็คือเรื่องเปลี่ยนโทษประหารชีวิตมาเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต โดยไม่มีการลดโทษประหารชีวิตในกรณีเช่นนี้ การเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นการจำคุกตลอดชีวิตเป็นเงื่อนไขประการหนึ่ง ถ้าหากจะมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตในประเทศไทย แต่เป็นเงื่อนไขที่ต้องมีการดำเนินการอีกหลายประการตามมา

ประการที่ ๑ คือ เรื่องที่จะต้องมีการมีเรือนจำที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมคนที่จะต้องติดคุกแล้วไม่มีทางได้ออก เพราะการที่จะเอาคนขังคุกโดยไม่มีโอกาสได้ลดหย่อนผ่อนโทษ เหมือนกับการเอาระเบิดเวลาไปไว้ในคุคนั่นเอง เพราะคนเหล่านี้หมดโอกาส หมดหนทางในชีวิต ก็จะระเบิดออกมาให้ได้ เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าจะมีการเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิต โดยไม่มีการได้ออกมาแล้ว หมายความว่าต้องมีเรือนจำที่มีโครงสร้างที่มีประสิทธิภาพ มีเจ้าหน้าที่เพียงพอในการควบคุมคนเหล่านี้ เรือนจำที่มีอยู่ทุกวันนี้ควบคุมผู้ต้องขังโทษจำคุกตลอดชีวิต เกือบ ๒,๐๐๐ คนและโทษประหารชีวิตอีก ๘๐๐ กว่าคน ที่จริงประสิทธิภาพในการควบคุมมีเพียงแค่ ๕ - ๑๐ ปี เท่านั้น เรือนจำบางขวางสมัยก่อนเป็นเรือนจำที่มีความมั่นคงสูงสำหรับคุมขังคดีอุกฉกรรจ์ แต่ขณะนี้มีความเก่าแก่และสภาพทางกายภาพ สามารถควบคุมได้ไม่เกิน ๑๐ ปี เท่านั้น แต่ยังคงผู้ต้องขังที่มีโทษสูงๆได้ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะใช้มาตรการอื่นๆ เช่น การควบคุม การใช้ตรวน การไม่ให้ออกไปสถานที่อื่นๆ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ มีผลกระทบต่อควบคุม เพราะแทบจะเรียกได้ว่าประเทศไทย เป็นประเทศที่มีนักโทษที่มีโทษสูงจำนวนมาก ขณะนี้รวมอยู่ในที่ไม่กี่ที่ เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าจะปรับเปลี่ยนโทษ สิ่งที่ต้องทำประการแรก คือ เรื่องของการปรับระบบเรือนจำใหม่ ต้องมีเรือนจำที่มีความมั่นคงแข็งแรง สำหรับรองรับนักโทษที่จะต้องถูกจำคุกในระยะยาวเพิ่มมากขึ้น เพื่อที่จะรองรับตรงนี้ เพราะฉะนั้นเป็นเรื่องที่สังคมจะต้องทบทวนว่าพร้อมที่จะลงทุนตรงนี้ พร้อมที่จะปรับตรงนี้แล้วหรือไม่ ปรับกระบวนการยุติธรรมเพื่อรองรับซึ่งเป็นสิ่งที่ควรทำ เพราะขณะนี้ยังคนโดยที่ไม่ลงทุนปรับโครงสร้างให้รองรับกับโทษหนักที่เพิ่มมากขึ้น

ประการที่ ๒ ถ้าหากจะมีการยกเลิกโทษประหารชีวิต จะต้องพิจารณาถึงเรื่องของการป้องกัน และการแก้ปัญหาอาชญากรรมในสังคม ทุกวันนี้โทษประหารชีวิตเหมือนปลายเหตุ แต่สังคมยังสร้างอาชญากรที่มีความโหดร้าย สร้างอาชญากรที่ไม่สนใจสังคม คิดที่จะทำลายสังคม หรือความเดือดร้อนให้กับสังคม จะต้องแก้ปัญหาตรงนั้น ทำอย่างไรจะขจัดตรงนั้นได้ มากกว่าไปมองโทษประหารชีวิตที่ปลายเหตุ ถ้าหากว่าสามารถขจัด

ตรงนี้ได้ โทษประหารชีวิตก็ไม่มีความจำเป็น ในสหภาพยุโรป มีนักโทษอยู่สี่พันกว่าคน แล้วเดือนทั้งเดือนก็แทบไม่มีคดีอุกฉกรรจ์ คนมีความเป็นอยู่อย่างสงบ ในลักษณะอย่างนี้ไม่มีความจำเป็นต้องมีโทษจำคุก หรือมีโทษหนักที่จะมาลงโทษคน เพราะผู้คนอยู่กันอย่างสงบ แต่สำหรับในประเทศที่มีอาชญากรรมรุนแรงลักษณะเช่นนี้ ประชาชนมีความคิดที่อยากจะเห็นคนทำผิดถูกลงโทษ เพราะฉะนั้นต้องแก้ตรงนี้ จัดปัญหา จัดโรงงานอาชญากรรมออกไปก่อน ดังนั้น ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าจะทำอะไรก่อน ยกเลิกโทษประหารชีวิตก่อนแล้วก็ไปแก้ตรงนั้น หรือว่าแก้ตรงนั้นก่อนแล้วค่อยมายกเลิกโทษประหารชีวิต อันนี้เป็นเรื่องถกเถียงอีกประเด็นหนึ่งเหมือนกันว่าจะทำอะไรก่อน ถ้าจะแก้ปัญหาล่วงก่อน แก้ปัญหาเรือนจำก่อน ตรงนี้ก็ต้องใช้เวลาพอสมควรเหมือนกัน แต่ถ้าจะยกเลิกโทษประหารชีวิตก่อนแล้วทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ปัญหาสภาพของเรือนจำ หรือความจำเป็นในการแก้ปัญหของสังคมก็เป็นอีกทางหนึ่ง ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องที่มีการถกเถียงกัน แต่สุดท้ายแล้วคนที่ตัดสินใจจริงๆ ซึ่งคิดว่าจะต้องให้ความรู้หรือข้อคิดนี้ คือ นักการเมือง เพราะเป็นคนที่จะมาเปลี่ยนแปลงเรื่องนี้ได้อย่างจริงจัง ในเวทีสัมมนาทั่วไปแทบจะไม่ค่อยมีผลเท่าไรต่อการที่จะเปลี่ยนแปลงเรื่องนี้ ต้องนักการเมือง เพราะจริงๆ แล้ว ผลของการผลักดันให้มีโทษประหารชีวิตหรือไม่มีโทษประหารชีวิตก็มาจากนักการเมือง เพราะฉะนั้นการยกเลิกโทษประหารชีวิตต้องไปกระทำในเวทีของสภา

รอบที่ ๒

เรื่องของการติดคุกนานๆทำไมต้องปล่อยเร็ว คนที่ติดคุกในคดีที่ลงโทษประหารชีวิต และมีการลดหย่อนผ่อนโทษและขณะนี้เหลือโทษอีก ๓๐ ปี ย้ายไปที่สงขลาแล้ว เพราะมีการขอพระราชทานอภัยโทษถึง ๒ ครั้ง ก็ยังรับโทษอยู่ไม่ได้ปล่อยออกไป ส่วนใหญ่แล้วโดยเฉพาะคดียาเสพติด จะอยู่เกิน ๒๐ ปีขึ้นไป และโทษค่อนข้างจะนาน คดีฆ่าขึ้นอยู่กับช่วง ถ้าเป็นช่วงก่อนหน้านี้จะมีการพระราชทานอภัยโทษหลายครั้งก็จะออกจากคุกเร็ว แต่ว่าช่วงหลัง ประมาณ ๔-๕ ปี จึงจะมีการอภัยโทษ เพราะฉะนั้นตอนนี้คุกจะติดคุกอยู่เกือบ ๒๐ ปี หรือมากกว่า โดยปกติคนที่ต้องโทษคดีฆ่าเมื่อออกมาจากคุกแล้วมักไม่ทำผิดซ้ำ เพราะติดคุกเป็นระยะเวลา ๑๐ กว่าปี ทำให้ไม่อยากติดคุกอีกแล้ว แต่คนที่กระทำความผิดซ้ำ คือ ทำผิดในคดีที่มีโทษไม่มากหรือคดีปล้น อยู่ในคุกไม่นาน พอออกมาจากคุกก็จะทำความผิดซ้ำ พวกคดีเล็กน้อย พวกมืออาชีพ ทำด้วยความชำนาญแล้วมีรายได้สูงจากการกระทำความผิด พวกนี้จะกระทำความผิดซ้ำ แต่ถ้าเป็นคดีฆ่าแล้ว มักไม่กระทำความผิดซ้ำเพราะว่าติดคุกนานแล้ว เพราะฉะนั้นผมเห็นด้วยว่าน่าจะมีการศึกษาถึงการให้โทษจำคุกในแต่ละคดีที่มีความเหมาะสมตามที่ อาจารย์ณรงค์ ใจหาญ เสนอ ปัจจุบันถึงแม้จะมีโทษประหารชีวิตในหลายกรณี แต่ในคดีที่ผู้กระทำความผิดถูกประหารชีวิตจะมีคดี ๒ ประเภทเท่านั้น คือ คดีฆ่า กับคดียาเสพติด ซึ่งคดียาเสพติดตอนนี้ ถ้ามียาเสพติดจำนวน ๔ หมิ่นเม็ดขึ้นไป ก็จะลงโทษประหารชีวิตแต่ตอนนี้พวกนี้รู้ก็จะหาทางหลบโดยการไม่ครอบครองถึงจำนวน ๔ หมิ่นเม็ด ก็หลบตรงนี้ เพื่อกระจายออกไปให้ปริมาณของกลางน้อยลง เป็นทางหลบของคนที่กระทำความผิดประมาณ ๑๓ - ๑๔ % แต่ส่วนใหญ่แล้วเมื่อออกไปจากคุกก็สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ เพียงแต่ว่าคนเหล่านี้เมื่อออกไปแล้วไม่เป็นข่าว คนที่เป็นข่าวคือคนที่ออกไปแล้วกระทำความผิดซ้ำ คนที่ออกไปจากคุกแล้วไปใช้ชีวิตตามปกติ ไปทำงานจะไม่เป็นข่าวและไม่ต้องการเป็นข่าว เพราะถ้าออกไปเป็นข่าวจะถูกรังเกียจ มีอยู่ครั้งหนึ่ง คนที่พ้นโทษแล้วออกไปทำงานโรงงานคอมพิวเตอร์ได้ ก็อยากจะให้มาเป็นฟรีเซ็นเตอร์ เมื่อเป็นฟรีเซ็นเตอร์แล้วปรากฏว่าวันรุ่งขึ้นถูกไล่ออก จากงานเพราะมีการปกปิดข้อมูลว่าเคยต้องโทษ อันนี้ก็เป็นจุดหนึ่งที่ว่าส่วนใหญ่แล้วคนก็สามารถที่จะกลับเข้าสู่สังคมได้ เพราะว่าโทษจำคุกส่วนใหญ่จะใช้กับคนที่ไม่ได้ทำผิดโดยสันดานด้วย ทำผิดในคดีเล็กน้อยก็ติดคุกแล้วมีอยู่มาก ตอนนี้เกือบสองแสนคน เพราะฉะนั้นถ้ามีการปรับระบบในกระบวนการยุติธรรม ระบบการลงโทษ ระบบคำพิพากษา ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการรองรับ ถ้าหากว่าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนโทษประหารชีวิตจริงๆ อีกประการหนึ่ง คือ ในเรื่องของการปรับเปลี่ยนโทษประหารชีวิต จะเห็นได้ว่าสมัยก่อนมีการเปลี่ยนจากการประหารชีวิตโดยการฆ่าตัดศีรษะเสมอแต่ในปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นลงโทษโดยการ

ฉิดยา อันนี้จริงๆแล้วยอมรับได้ไหม ลดลงมาเรื่อยๆ ในที่สุดอาจจะนำไปสู่การยกเลิกโทษประหารชีวิตได้ เพราะฉะนั้นก็คือการปรับตรงนี้ ไม่ได้หมายความว่ายังคงโทษประหารชีวิตแต่ลดระดับมาเพื่อทดสอบแนวความคิดของคนในสังคม

ประการที่ ๓ เรื่องโทษประหารชีวิตเป็นเรื่องของการให้ความรู้คนในสังคม ให้ความเข้าใจและในเรื่องของการที่เราจะต้องมีทางเลือกในการลงโทษอื่นๆ ให้คนในสังคมได้เลือกและตัดสินใจว่าจะไปในทางใด ถ้าเห็นว่ามีทางเลือกที่ดีกว่า มีประสิทธิภาพมากกว่า หรือมีหนทางที่จะแก้ปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรมได้ดีกว่าก็หมายความว่าสังคมก็คงมีความสุข และมีความพร้อมที่จะยกเลิกโทษประหารชีวิตต่อไป

รอบที่ ๑

ก่อนที่ผมมาอภิปรายวันนี้ ผู้พิพากษา อัยการ ผกก.ประเด็นมาบอกว่า ให้ผมช่วยแจ้งผู้เข้าร่วมการอภิปรายว่า การฟ้องหรือตัดสินลงโทษประหารชีวิตนั้น ท่านไม่ใช่คนป่าเถื่อนแต่เป็นไปตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ก่อนอื่นเราพูดเรื่องประเด็นศาสนาก่อนเพราะว่า ทฤษฎีของการลงโทษประหารชีวิต มีต้นตอจากทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้แค้น (RETRIBUTION) แล้วต่อมาได้เปลี่ยนเป็นทฤษฎีการลงโทษเพื่อการป้องปราม (DETERRENCE) อันมีที่มาจากหลักศาสนาในทุกศาสนา ซึ่งมีความเชื่อว่า ศาสนามีนรกกับสวรรค์ ซึ่งสอดคล้องคู่กับทฤษฎีของการป้องปรามคือ ถ้าใครทำชั่วจะต้อง ตกนรก ใครทำดีก็ไปสวรรค์ คำว่าตกนรก คือจะต้องถูกยวบบาลฆ่าแล้วฆ่าอีก เช่น ชนต้นจันทน์ต้องชันต้นจันทน์ตายลงกระโถงแดงก็ต้องทำอย่างนี้ที่ชาติไม่รู้ นี่คือการเชื่อ ผมนับถือศาสนาพุทธ เชื่อในคำสั่งสอน ไม่อยากตกนรก ก็จะไม่ทำความผิด นี่คือการทฤษฎีป้องปราม ต่อมาผมมีคำถามในศาสนาพุทธว่าการลงโทษประหารชีวิตบาปหรือไม่มีคนถามท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสว่าในเรื่องผู้พิพากษาที่ลงโทษประหารชีวิต หรือเพชฌฆาตทำการประหารนักโทษบาปหรือไม่ สิ่งที่กำลังพูดถึงหมายถึงกรณีคนที่กระทำความผิดจริงและถูกลงโทษ ท่านพุทธทาสได้กล่าวว่า พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสว่า การที่ผู้พิพากษาก็ตาม เพชฌฆาตก็ตามลงโทษประหารชีวิตคนนั้น ต้องทำด้วยความเป็นกลางไม่มีอคติทั้งปวง คือ ต้องไม่ทำด้วยความชอบ ต้องไม่ทำด้วยความเกลียด ต้องไม่ทำด้วยอาฆาตมาดร้าย และต้องทำด้วยความเป็นกลางจริง ๆ อย่างนี้ถือว่า ไม่บาป เพราะถือว่าทำหน้าที่เป็นผู้ชี้กรรมว่าคนคนนี้ทำกรรมอย่างนี้ ต้องได้รับกรรมในชาตินี้ไม่ต้องรอชาติหน้า เพราะฉะนั้นผู้พิพากษาก็ตาม อัยการก็ตามรวมถึงเพชฌฆาตก็ตามถ้าทำหน้าที่ด้วยความเป็นกลางปราศจากอคติทั้งปวงไม่บาปนี่คือความคิดของศาสนาพุทธ

การลงโทษประหารชีวิตนั้น เป็นการทำให้ลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้กระทำความผิดหรือไม่ ในประเด็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เมื่ออาชญากรในขณะที่ฆ่าคนตายได้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนอื่นหรือไม่ เพราะท่านได้ทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนอื่นด้วยการฆ่าเสียแล้ว แต่พอถึงท่านเองกลับยกศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อจะไม่ถูกฆ่าบ้าง อย่างนี้เป็นธรรมหรือไม่ ถ้าผู้กระทำความผิดได้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว จะต้องไม่ไปฆ่าคนอื่น เพราะถ้าท่านฆ่าคนอื่นเมื่อไรเท่ากับท่านทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนอื่น ถ้าท่านดูสารคดีของชาร์ลส์ ดาร์วิน ซึ่งชาร์ลส์ ดาร์วิน เป็นผู้กำหนดทฤษฎีวิวัฒนาการว่ามนุษย์เกิดจากสัตว์ชั้นต่ำ แต่ศาสนาคริสต์สอนว่ามนุษย์นั้น พระเจ้าเป็นคนสร้าง ภรรยาของท่านเป็นคนที่น่าเชื่อถือศาสนาคริสต์ที่เคร่งครัดมาก ท่านบอกว่าท่านรัก ชาร์ลส์ ดาร์วิน มาก ถ้าชาร์ลส์ ดาร์วินพูดอย่างนี้ ชาร์ลส์ ดาร์วินก็ต้องตกนรกอย่างแน่นอน แต่ภรรยาจะได้ขึ้นสวรรค์ ภรรยาท่านกล่าวว่าไม่ได้เจอชาร์ลส์ ดาร์วิน อีก ชาร์ลส์ ดาร์วิน จึงไม่กล้าประกาศทฤษฎีวิวัฒนาการรอเป็นเวลานานถึง ๓๐ ปี

หมอคนหนึ่งเป็นหมอดัลยกรรมที่มีชื่อเสียงมากในอเมริกา ลาออกจากงานเพื่อที่จะเป็นเหมือนหมอพรทิพย์ โรจนสุนันท์ คือหมอนิติเวช ถามว่าทำไมท่านทิ้งเงินเดือนปีละเป็นล้านดอลลาร์ เพื่อทำงานอย่างนี้ ท่านบอกว่าต้องการคืนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้กับเหยื่ออาชญากรรม ท่านเห็นศพหรือเหยื่ออาชญากรรมแล้วทนไม่ได้ ท่านสืบทอดจากศพจริงๆ เพราะต้องการคืนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเหยื่อ ทำเพื่อที่จะเอาคนที่ทำผิดมาลงโทษให้ได้และทำเฉพาะคดีที่หาญาติผู้ยากหรือหาไม่ได้ ท่านทิ้งเงินเดือนทุกอย่างมาเพื่อจะหาคนทำผิดมาลงโทษให้ได้ การลงโทษประหารชีวิตนั้น แท้ที่จริงแล้วเป็นทฤษฎีป้องปรามซึ่งไม่หวังผลกับการประหารชีวิต แต่การมีโทษประหารชีวิตเป็นพฤติการณ์เพื่อเป็นการป้องปราม เพื่อมิให้คนทั่วไปกระทำความผิด คนดี ๆ

จะกลัวโทษประหารชีวิตก็ไม่กล้ากระทำความผิดผู้กระทำความผิดจริง คิดแล้วโดยเฉลี่ย ร้อยละ ๑ ของประชาชนทั่วประเทศเท่านั้น ซึ่งคือประโยชน์ที่แท้จริงของการมีโทษประหารชีวิต

ปัจจุบันยังมีแนวคิดทฤษฎีที่ใช้กันมากคือ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อให้เหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำ ทุกวันนี้ ผู้พิพากษาใช้ทฤษฎีนี้ เพราะฉะนั้น การลงโทษประหารชีวิตของผู้พิพากษา ท่านคิดแล้ว คิดอีกว่าจะลงโทษประหารชีวิตหรือไม่ ศาลจะลงโทษประหารชีวิตก็ต่อเมื่อเหมาะสมแล้วกับความผิดที่ผู้กระทำได้ทำแล้วเท่านั้น เป็นการฆ่าโดยเจตนาไตร่ตรองไว้ก่อน การฆ่าซึ่งโหดเหี้ยมทารุณ การลงโทษประหารชีวิตจึงน้อยมาก เมื่อเทียบกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นตามที่ศาลได้พิพากษา ถามท่านนัธธิจิตสว่าง ว่าคนที่ถูกพิพากษาลงโทษจำคุกตลอดชีวิตติดคุกนานเท่าไร คำตอบก็คือ ๑๕ ปี เพราะฉะนั้นคิดว่าทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่เหมาะสมที่สุด ถ้าจะยกเลิกโทษประหารชีวิตก็ต้องมีการลงโทษจำคุกตลอดชีวิต แต่ต้องมีเงื่อนไข เช่น ถ้าลงโทษประหารชีวิตเพราะท่านได้ฆ่าคนออกฉกรรจ์ ท่านจะต้องไม่ได้รับการบรรเทาโทษ ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกจำคุกตลอดชีวิตจริงๆ ที่สหรัฐอเมริกาจะมีโทษขั้นต่ำ สำหรับคดีอาชญากรรมออกฉกรรจ์จะต้องถูกจำคุกไม่น้อยกว่า ๓๐ ปี เมื่อพ้น ๓๐ ปี แล้ว จึงจะมาพิจารณาถึงเหตุบรรเทาโทษว่าจะให้ออกจากคุกหรือไม่ ในทางกลับกันจะลงโทษประหารชีวิตก็ต้องมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

๑. ใช้กับความผิดออกฉกรรจ์จริง ๆ แค่นั้นเพียงไรถึงออกฉกรรจ์จริง ๆ ต้องมาปรึกษากันต่อไป

๒. ถ้าเป็นฆาตกรติดนิสัยฆ่าแล้วฆ่าอีกไม่หลายจำ ก็ต้องพิจารณาว่า คนคนนี้จะควรประหารชีวิตหรือไม่ ท่านคงมีคำตอบอยู่ในใจแล้ว ชีวิตคนมีค่าแต่ไม่มีสิทธิฆ่าคนอื่น

รอบที่ ๒

โทษประหารชีวิตจะมีหรือไม่ก็ตามมีสิ่งที่จะต้องแก้ไข คือ

(๑) เนื่องจากทฤษฎีการลงโทษทางอาชญาวิทยา คนที่ใช้กฎหมายจะต้องมีความรู้ถึงการใช้กฎหมายในแต่ละทฤษฎี ซึ่งทฤษฎีทั้งหมดได้พิสูจน์กันมานานแล้ว ประเทศนิวซีแลนด์ โทษประหารชีวิตก็กลับไปกลับมา บางปียกเลิก บางปีกลับมาใช้ใหม่ หาข้อยุติไม่ได้ แต่สิ่งที่ต้องแก้ไข คือต้องใช้ทฤษฎีความรู้การลงโทษทางอาชญาวิทยาซึ่งคิดว่ามีอยู่ทั้งหมด ๖ ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องปราม ทฤษฎีการลงโทษเพื่อชดเชยความเสียหาย ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้น ทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิดอีก ทฤษฎีเพื่อฟื้นฟูการกระทำความผิดและสำคัญที่สุดซึ่งตอนนี้นิยมที่สุดในโลก คือทฤษฎีการลงโทษเพื่อให้เหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำ ทั้งหมดนี้นักศึกษาต้องเรียนตั้งแต่ปีหนึ่งว่าทฤษฎีนั้นคืออะไร มีแนวความคิดอย่างไร และข้อสำคัญที่สุด นักกฎหมายต้องคิดว่าแนวความคิดของตัวเองอยู่สำนักกฎหมายอะไร นิติปรัชญาคือแนวความคิด ถ้าเชื่อเหมือนสำนักกฎหมายบ้านเมืองคิดอย่างหนึ่ง ถ้าเชื่อสำนักกฎหมายธรรมชาติคิดอีกอย่างหนึ่ง ถ้าเชื่อเหมือนสำนักประวัติศาสตร์คิดอีกอย่างหนึ่ง ต้องสอนให้นักศึกษารู้ว่าเชื่อในสำนักไหนตั้งแต่เรียนปีหนึ่ง ต้องให้รู้ว่าเขาเป็นใคร ผู้หญิงหรือผู้ชาย ต้องรู้ทฤษฎีการลงโทษทางอาญาว่าคืออะไร วัตถุประสงค์ คืออะไร

(๒) การออกกฎหมายมี ๒ แบบ คือ การออกกฎหมายเชิงคุณภาพกับการออกกฎหมายเชิงเปรียบเทียบ เชิงเปรียบเทียบคือลอกอย่างเดียวไม่ต้องทำวิจัย แต่เชิงคุณภาพ คือ กฎหมายที่วิจัยถึงสังคม เศรษฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ของประเทศ ว่าปัญหาคืออะไรจึงมาออกกฎหมาย เพราะฉะนั้นต้องมีการศึกษาวิจัยว่าความผิดอย่างนี้ การลงโทษที่เหมาะสมกับความผิดคืออะไร ผู้พิพากษาเสนอแนะว่า ถึงเวลาแล้วที่ต้องมีการวิจัยอย่างรีบด่วนว่าความผิดอย่างนี้โทษที่เหมาะสมกับความผิดคืออะไร เพื่อให้

เป็นมาตรฐานเดียวกัน สุดท้าย ผมเชื่อว่าทฤษฎีทั้งหมดใช้กับคนดี คนดีไม่กล้ากระทำความผิด เพราะทฤษฎีการลงโทษเหล่านี้ แต่ใช้ทฤษฎีเหล่านี้กับคนที่ตั้งใจกระทำความผิดไม่ได้ เช่น บางคน โลกอาจจะเจริญขึ้น อาจจะตรวจ ดีเอ็นเอว่ามีความเป็นอาชญากรในตัวหรือไม่ เพราะการเป็นอาชญากรมีอยู่ ๒ ชนิด คือ อาชญากรจากยีนที่ไม่สามารถจะยั้งคิดได้ กับอาชญากรที่เกิดจากสังคมบีบรัด เชื่อว่าในอนาคตความเจริญจะมากขึ้นจนสามารถแยกแยะว่าอาชญากรโดยยีนคืออะไร อาจตัดยีนออกตั้งแต่เกิดก็ได้ ประมาณ ๑๐๐ - ๒๐๐ ปี อาจจะเกิดขึ้นได้ สำหรับอาชญากรที่เกิดจากความผิดของสังคม อย่างนี้ต้องพิจารณาว่าโทษอย่างไรจะเหมาะสมสมควรประหารชีวิตหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ต้องทำการวิจัย

(๓) สิ่งสำคัญที่สุดคือจะต้องมีวิทยาลัยเฉพาะวิทยาลัยหนึ่งซึ่งผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ จะต้องไปด้วยกันในแนวความคิด ต้องมีวิทยาลัยว่าด้วยการค้นหาความจริงจากพยานหลักฐาน ถึงเวลาแล้วที่ต้องมีวิทยาลัยนี้ วิทยาลัยนี้คือการสอบสวนเพื่อหาว่าความจริงคืออะไร คนที่จะเข้าเรียนหลักสูตรนี้ คือ ผู้ช่วยผู้พิพากษาตั้งแต่สอบได้ ผู้ช่วยอัยการ ตำรวจต้องตั้งแต่ระดับผู้กำกับ ต้องเข้าโรงเรียนนี้เหมือนกัน ศึกษาว่าการค้นหาความจริงนั้นคืออะไร เพื่อจะให้ความผิดพลาดในการลงโทษ น้อยที่สุด

ข้อสุดท้าย ประเทศไทยกำลังจะทำประชามติเรื่องการแก้ไขกฎหมาย การทำประชามติใช้เงินถึงสองพันล้าน ดังนั้น หากเห็นว่าโทษประหารชีวิตยังมีความจำเป็นต้องมีอยู่ในระดับเพื่อป้องกัน การจะพิพากษาประหารชีวิตต้องมีกฎเกณฑ์เข้มงวดขึ้น ผู้พิพากษากล่าวว่าก่อนจะลงโทษประหารชีวิตคิดหนักมาก การตัดสินประหารชีวิตต้องตัดสินด้วยองค์คณะ ไม่ใช่คนใดคนหนึ่ง ถ้าจะยกเลิกโทษประหารชีวิตต้องมีมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่ง ควรทำประชามติเรื่องนี้ด้วย

รอบที่ ๑

ข้อถกเถียงว่าควรมีหรือไม่มีโทษประหารชีวิต เป็นประเด็นที่ได้ถกเถียงกันมานานแล้วและคงต้องถกเถียงกันต่อไปว่าโทษประหารชีวิตควรมีหรือไม่มี และท้ายที่สุดคงต้องเป็นเรื่องนโยบายหรือความเห็นร่วมของชาวไทยว่าจะให้คงอยู่หรือไม่ อย่างไร ขออนุญาตนำเสนอในมุมมองของกระบวนการยุติธรรมว่ามีความเห็นกันอย่างไรในเรื่องโทษประหารชีวิต

ประเด็นแรก คือ ข้อเสนอสนับสนุน พบว่า วัตถุประสงค์ของการลงโทษประหารชีวิตมีหลายเรื่อง และใช้กับผู้กระทำความผิดในแต่ละลักษณะ แต่เป้าหมายของการลงโทษของคนที่กระทำความผิดอาญา คือ จะทำอย่างไรไม่ให้เขากระทำความผิดซ้ำ ซึ่งผลของการไม่กระทำความผิดซ้ำนำไปสู่ผลในการทำให้สังคมปลอดภัย ดังนั้น วิธีที่จะลดการกระทำความผิดซ้ำก็อาจจะต้องเลือกว่าจะแก้ไขหรือข่มขู่ผู้กระทำความผิด หรือจะให้เขาอยู่ในการควบคุมตลอดไป เช่น โทษจำคุกตลอดชีวิต หรือว่าตัดออกไปจากสังคม ข้อเสนอสนับสนุนของโทษประหารชีวิตมีว่า ถ้าประหารชีวิตแล้ว สังคมปลอดภัยแน่นอนจากผู้กระทำความผิด คือตัดออกจากสังคม ซึ่งทางยุโรปเห็นว่า ถ้าทำอย่างนั้นก็ถือว่าเป็นการขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ฉะนั้นควรใช้โทษจำคุกตลอดชีวิตจะดีกว่า ถ้าหากเมืองไทยเลือกโทษจำคุกตลอดชีวิต คนนี้จะต้องได้รับการจำคุกตลอดชีวิตจนกว่าสังคมจะปลอดภัย ตอนนี้เราเปิดโอกาสให้เป็นดุลพินิจของศาลเป็นผู้กำหนดโทษโดยใช้ดุลพินิจตามแต่จะเห็นสมควร ถ้าสมมติว่าเราเลือกจะยกเลิกโทษประหารชีวิต ตามหลักสิทธิมนุษยชน และใช้โทษจำคุกตลอดชีวิตแทนซึ่งมีความเห็นตรงกับดร.วิษซ์ จีระแพทย์ ว่าถ้าต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตแล้วได้รับโทษจำคุก ๑๕ ปี ก็ออกมาได้ โดยที่ตอบสังคมไม่ได้ว่าเหตุที่ออกมาก่อนเพราะอะไร ถ้าใช้หลักนี้ก็ทำให้การปล่อยหรือการใช้โทษจำคุกตลอดชีวิตสร้างอันตรายให้กับสังคม ถ้าเป็นคนร้าย ซึ่งจะต้องไปฆ่าคนอื่นนั้น เราจะต้องเสียคนที่อยู่ในสังคมอีก ซึ่งอันนี้ต้องถือว่าเป็นข้อเสนอสนับสนุนของการมีโทษประหารชีวิต ว่าการที่ไม่เอาตัวไว้ในที่ที่อันตรายคนอื่นไม่ได้ ก็จะทำให้มีการถูกทำลายซ้ำ ฉะนั้น โทษจำคุกตลอดชีวิตที่นำเข้ามาเพื่อแก้ไข หรือตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม จะต้องทำอย่างเข้มงวดและทางราชทัณฑ์หรือศาล น่าจะมีบทบาทในการพิจารณาว่า คนๆนั้นควรจะได้รับปล่อยตัวหรือไม่ อย่างที่ ดร.วิษซ์ฯ กล่าว ต้องลงโทษจริง คือ ตราบไต่ที่สังคมยังไม่มีความปลอดภัย จะไม่ปล่อยออกจากคุกหากไม่แน่ใจว่าแก้ไขพฤติกรรมได้จริง ถ้าแก้ในจุดนี้ได้สังคมไทยก็จะตอบปัญหาได้ว่าโทษประหารชีวิตไม่มีความจำเป็น จะใช้โทษจำคุกตลอดชีวิตแทน เพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับสังคม

ประเด็นที่ ๒ วัตถุประสงค์ของโทษประหารชีวิตมิได้เป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิด แต่เป็นการข่มขู่คนทั่วไป ซึ่งมีมาตรฐานทางศีลธรรม เพราะโดยปกติคนจะคิดอะไร จะทำอะไร ในสิ่งผิด ๆ ก็จะขังใจดูก่อนว่าคุ้มหรือไม่ ถ้าเป็นการข่มขู่ในลักษณะนี้โทษประหารชีวิตก็คงจะยับยั้งได้ แต่ถ้าผู้กระทำความผิดถึงขนาดเสียสละชีวิต เพื่อก่อการร้าย เช่น คาร์บอม ตรังนี้ก็คงจะยับยั้งไม่ได้ เพราะแม้กระทั่งตัวเขาเองยังไม่หวัง อันนี้คงเป็นไปได้ ฉะนั้น ผลกระทบของโทษประหารชีวิตมีงานวิจัยอยู่หลายเรื่องชี้ว่าอาชญากรรมไม่ได้ลด ถึงแม้จะมีโทษประหารชีวิตในความผิดร้ายแรงก็ตาม เพราะว่าโทษประหารชีวิตไม่สามารถไปยับยั้งผู้ที่กระทำความผิดโดยไม่คิด ไม่ได้ขังน้ำหนักระนั้นงานวิจัยในส่วนนี้ ก็จะตอบปัญหาในเรื่องของผลกระทบในการยับยั้งตัวผู้ร้ายไม่ได้ สำหรับคนที่ไม่ได้ขังน้ำหนักรในเรื่องนี้ ทั้งสองเรื่องเป็นข้อเสนอสนับสนุนในเรื่องของโทษประหารชีวิต ว่าเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมและเป็นการข่มขู่โดยทั่วๆ ไป

ส่วนข้อโต้แย้งก็มีมาก ซึ่งทางคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสากล เห็นว่าเป็นเรื่องที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน และหลักศาสนาหรือคุณธรรม จะไม่ขอย้ำตรงนี้ เพราะวิทยาการสองสามท่านพูดไปแล้ว แต่ว่าข้อที่เป็นการแก้ตัวให้ทางหลักพระพุทธศาสนาที่เป็นเรื่องกฎแห่งกรรม ดร.วิรัชฯ กล่าวไว้ว่าถึงแม้เราจะไม่ตัดสิน ในทางศาสนาก็ถือว่า ใครทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ก็คงต้องเป็นไปตามหลักธรรมชาติอีกอันหนึ่งเหมือนกัน ข้อสนับสนุนอีกประการหนึ่ง ที่บ้านเราให้ความสำคัญและบรรจุไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ ๒ ซึ่งตอนนี้นำมาใช้แล้ว คือ มีแผนการยกเลิกโทษประหารชีวิตในแผนสิทธิมนุษยชนฉบับที่ ๒ อันนี้เป็นจุดสำคัญที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ยกเรื่องนี้ขึ้นมาในแง่ของประเทศไทยบรรจุไว้ในแผนว่าจะยกเลิกโทษประหารชีวิต คงจะต้องตัดสินใจว่าการบรรจุไว้ในแผนดังกล่าวนี้ จะทำกันจริงหรือไม่ และจะยกเลิกกันอย่างไร

เหตุผลในกระบวนการยุติธรรม ประการแรก ขอนำเสนอว่า การดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิต ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาก่อน ฉะนั้นหากเกิดความผิดพลาดในเรื่องพยานหลักฐาน หรือการที่มีพยานเท็จแล้วได้มีการลงโทษประหารชีวิตไป จะทำให้เกิดปัญหาว่าจะคืนชีวิตไม่ได้ ซึ่งไม่เหมือนกับการลงโทษจำคุก หรือลงโทษปรับ ซึ่งสามารถชดเชยคืนได้ ดังนั้นจุดนี้ถือว่าเป็นข้ออ่อนของกระบวนการยุติธรรมที่อาจผิดพลาด ถ้ากระบวนการยุติธรรมไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะหาคนที่ผิดจริง อันนี้เป็นข้อโต้แย้งในเรื่องโทษประหารชีวิต ประการที่สอง เป็นเรื่องของการข่มขู่ ซึ่งข่มขู่จริงหรือไม่ก็มีการวิจัยมากมาย ก็ขึ้นกับว่าผลกระทบเป็นอย่างไร แต่ว่าสิ่งที่ไม่ได้คิดคือว่า บุคคลซึ่งกลัวการลงโทษประหารชีวิตแล้วไม่ทำความผิด เราไม่มีสถิติ มีแต่เพียงบุคคลที่ไม่กลัวโทษประหารชีวิตแล้วทำความผิด จึงมากระทำความผิดซ้ำ แต่ไม่เคยมีสถิติคนที่กลัวโทษประหารชีวิตแล้วไม่กระทำความผิด เพราะไม่รู้ว่าจะเก็บข้อมูลตรงไหน จึงทำให้เห็นว่าโทษประหารชีวิตไม่มีประสิทธิภาพในการข่มขู่ ขอฝากข้อสังเกตในเชิงสถิติดังกล่าว กล่าวทั้งในเรื่องข้อสนับสนุนและข้อโต้แย้งแล้ว จะนำเข้าสู่ข้อเท็จจริง ประการที่สาม ที่บอกว่าข้อเท็จจริง ในกระบวนการยุติธรรมของไทย เราประหารชีวิตมาน้อยอย่างไร ถ้านับจากที่มีหลักสิทธิมนุษยชนเข้ามาในประเทศไทย โทษประหารชีวิตที่มีการประหารชีวิตจริงๆมีกี่ราย เร็วๆนี้มี ๒ ราย และในปี ๒๕๔๖ มี ๔ ราย เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดผู้ต้องโทษประหารชีวิต ขั้นตอนต่อไปต้องมีการขอพระราชทานอภัยโทษ ภายใน ๖๐ วัน แล้วคนที่ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตอาจได้รับการอภัยโทษทำให้เปลี่ยนจากโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิต แสดงภาพสะท้อนว่าการบังคับโทษประหารชีวิตเป็นข้อยกเว้น หมายความว่าต้องมีการทบทวนกันอีกครั้ง ซึ่งสื่อให้เห็นว่าสังคมไทยไม่ได้ใช้โทษประหารชีวิตในแง่ของการเป็นโทษหลัก แล้วพอได้รับพระราชทานอภัยโทษก็เปลี่ยนเป็นจำคุกตลอดชีวิต ดังนั้น ในแง่ของข้อเท็จจริง มีการใช้บังคับโทษประหารชีวิตน้อยจนเรียกได้ว่าในทางปฏิบัติเกือบไม่มี ประการสุดท้าย โทษสูงสุดของไทยที่จะใช้ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือโทษประหารชีวิต ต้องใช้ในการป้องกันสังคม และเพื่อแก้ไขผู้กระทำความผิดให้ปลอดภัย แล้วจึงจะปล่อยออกมา ถ้าได้ ๓ - ๔ เรื่องนี้คิดว่าท้ายที่สุดโทษประหารชีวิต ถึงแม้จะมีอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายต่าง ๆ ก็คงจะไม่ค่อยได้ใช้ เพราะจะใช้มาตรการที่เข้มงวดอยู่แล้ว

ประเด็นที่ ๓ คือเราใช้โทษประหารชีวิตกับยาเสพติดซึ่งถือว่าเป็นข้ออ่อนที่อาจจะขัดหลักสากล ทั้งโทษที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไม่ได้เป็นโทษที่ร้ายแรงแต่คนไทยอาจจะมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งร้ายแรง เรายกเป็นวาระแห่งชาติ ผลกระทบของการค้ายาเสพติด ทำให้คนไทยถูกทำลายเรื่องสุขภาพไป ดังนั้นต้องพิจารณาว่าทัศนคติของคนไทย เราจะยังถือว่าโทษยาเสพติดเป็นโทษที่อุกฉกรรจ์หรือไม่ ในต่างประเทศมองว่าเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ใช่โทษอุกฉกรรจ์ควรมีการทบทวนในส่วนนี้

ประเด็นที่ ๔ คือ โทษประหารชีวิตจะมีหรือไม่มีก็ตาม สิ่งแรกที่ต้องทบทวนคือเรื่องการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเห็นตรงกับท่านอาจารย์คณิต ณ นครว่า จะให้ความมั่นใจได้อย่างไรว่า ถ้ามีโทษประหารชีวิตอยู่หรือมีแต่โทษจำคุกตลอดชีวิต คนกระทำความผิดจะได้รับการลงโทษจริง กระบวนการยุติธรรมเราค้นหาความจริงได้แน่นอนเพียงใด มีประสิทธิภาพแค่ไหน คือการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิตจะมีประสิทธิภาพต่อเมื่อจับคนกระทำความผิดได้แล้วก็ลงโทษได้จริง ผมขออย่าข้อเสนอของท่านอาจารย์คณิตฯ และเห็นด้วยว่าควรต้องปฏิรูปอย่างจริงจัง

ส่วนการใช้โทษประหารชีวิต หรือโทษจำคุกตลอดชีวิตในยุโรปก็ถือว่าเป็นโทษสูงสุด จะต้องใช้กับผู้ที่เป็นจริง ๆ ฉะนั้นหลักการต่อไป อาจจะใช้นวของยุโรป อังกฤษ หรือประเทศในระบบคอมมอนลอว์อื่น ก็ได้ว่าศาลจะต้องเลือกแล้วว่าคนๆ นั้น กระทำความผิดร้ายแรงจริง ๆ แล้วแก้ไขโดยวิธีอื่นไม่ได้ ทำความผิดซ้ำแล้วซ้ำอีก จำคุกแล้วจำคุกอีก ก็ยังกระทำความผิดเรื่องนี้

รอบที่ ๒

ในกฎหมายเราเป็นที่ยอมรับว่าโทษประหารชีวิตใช้มากมาไปหมด ท่านอาจารย์ คณิตฯ แจกแจงให้ดู มีโทษประหารชีวิตในความผิดฐานฆ่าคน หรือฆ่าคนโดยเหตุฉกรรจ์ วางเพลิงเผาทรัพย์ กบฏคอร์รัปชัน จับตัวเรียกค่าไถ่ ประทุษร้ายทางเพศ ถ้าจะคิดว่าความผิดอย่างนี้เป็นความผิดที่ร้ายแรง ข้อที่จะต้องพิจารณากันต่อไปว่า โทษที่อยู่ในประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติยาเสพติดฯ ถ้ามีโทษประหารชีวิตในลักษณะนี้ จะสมเหตุสมผลหรือไม่ ถ้าวิเคราะห์ในเบื้องต้น เห็นว่าโทษประหารชีวิตยังมีความจำเป็นกรณีเป็นเรื่องที่ร้ายแรง เพราะต้องการให้คนกลัว จึงวางโทษประหารชีวิต ถ้าเราคิดใหม่ โดยยอมรับว่า ขณะนี้ประเทศไทยได้รับอิทธิพลทางด้านสิทธิมนุษยชนมากและในเชิงนโยบายอาจต้องถือว่าชัดแล้วว่ากำลังจะยกเลิกโทษประหารชีวิต ฉะนั้น ถ้าจะปรับกฎหมายขอให้มีการศึกษาและวิเคราะห์ว่าความผิดฐานคอร์รัปชัน หรือการจับตัวเรียกค่าไถ่ ควรจะมีโทษประหารชีวิตเป็นโทษสูงสุดหรือไม่ เป็นต้น เพราะสังคมเปลี่ยนไปมากแล้ว อันนี้เราจะวิเคราะห์ในประเด็นเรื่องกฎหมายก่อน แล้วจึงจะปรับเปลี่ยนและกระบวนการที่เราไม่ค่อยได้ใช้กัน คือกระบวนการที่เลือกดูว่าคนๆ นี้ควรจะได้รับโทษสูงสุดหรือไม่ เช่น บุคลิกภาพ การกระทำความผิดซ้ำแล้วซ้ำอีก ถึงแม้จะได้รับการแก้ไขแล้วยังมีโอกาที่จะกระทำความผิดอีก ทั้งนี้กระบวนการพิพากษาลงโทษ ต้องมีการสืบเสาะ มีการพิจารณาประกอบตรงนี้เราไม่ค่อยมีการดำเนินการก่อนพิพากษา ดังนั้นถึงแม้จะให้ท่านอัยการเสนอโทษก่อนที่จะส่งเรื่องให้ท่าน ผู้พิพากษาชี้ขาดตัดสินควรมีการสืบเสาะพฤติการณ์ก่อน

รอบที่ ๑

ผมมีประสบการณ์ที่เดินทางไปทั่วประเทศและได้พูดคุยกับคนหลายๆคนเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต แล้วมักได้ยินเสมอว่า มีอุปสรรคในเรื่องการยกเลิกโทษประหารชีวิตในประเทศไทย เพราะคนส่วนใหญ่ยังคิดว่า จำเป็นที่จะต้องมีไว้ เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคมที่ผ่านมา มีนักโทษ ๒ คนถูกประหาร มีคนพูดทางวิทยุและโทรทัศน์ ถามคนฟังหรือคนดูว่า มีความคิดเห็นอย่างไร มีทั้งคนโทรศัพท์ไปและส่งสัญญาณเอสเอ็มเอส บอกว่าเห็นด้วย ราวๆ ๙๐ % ผมเคยถามพระว่าเห็นด้วยหรือไม่กับการที่ยังคงมีโทษประหารชีวิตพระตอบว่า เห็นด้วย ๙๐% เหมือนกัน ผมต้องการอภิปรายว่า ทำไมคนไทยส่วนใหญ่คิดว่าจำเป็นต้องมีโทษประหารชีวิต

อันดับแรก ทำไมควรสนับสนุนการไม่ประหารชีวิต ในพื้นฐานมาจากปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ในข้อที่ ๑ คือ เราควรคิดว่า ทุกคนเป็นพี่น้องกัน

อันดับที่สอง ในข้อ ๓ ของปณิญาฯ มีสาระสำคัญว่า ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิตของตนเอง ประวัติศาสตร์ของการเขียนปณิญาข้อนี้ ตอนแรก มีหลายคนไม่พอใจบอกว่าต้องเขียนว่า ทุกคนมีสิทธิ ยกเว้น คนที่มีคำพิพากษาว่าต้องโทษประหาร แต่ในความเข้าใจของคนที่ได้ร่วมเขียนปณิญานี้ ยืนยันว่าต้องไม่มีการ ยกเว้น ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิตของตนเอง ปณิญานี้มีกำเนิดมาจากพื้นฐานการแถลงอิสรภาพของ สหรัฐอเมริการาวๆ ๒๕๐ ปีที่แล้ว เรื่อง สิทธิ ๓ อย่างที่ปฏิเสธไม่ได้ของประชาชน คือสิทธิต่อชีวิต สิทธิต่อ เสรีภาพ และสิทธิในการหาความสุข ไม่กี่ปีหลังจากนั้นก็เกิดการปฏิวัติวัฒนธรรมในประเทศฝรั่งเศส ก็มีการแถลง คล้ายๆกันว่า สิทธิต่อชีวิตเป็นเรื่องง่ายและปฏิเสธไม่ได้ ขอถามว่าถ้าเป็นเรื่องง่ายและปฏิเสธไม่ได้ ทำไมคนไทย ปฏิเสธสิทธิต่อชีวิต เพราะคนไทยไม่ได้ผ่านประสบการณ์ที่เข้มข้นแห่งการฆ่าฟันเหมือนชาวฝรั่งเศส และชาว อเมริกัน สำนึกในเรื่องการให้คุณค่าแก่ชีวิตจึงไม่มีอยู่ในสังคมไทยส่วนใหญ่

ความเข้าใจเรื่องการยกเว้นโทษประหารชีวิตเป็นเรื่องยากมาก ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะเข้าใจในสังคมไทย เฟลโต นักปรัชญาชาวกรีก เคยเขียนไว้ว่า คนที่ศึกษาศีลธรรมต้องมีอายุเกิน ๔๐ ปี เพราะว่าคนที่ยุ่่น้อยกว่าจะ ไม่เข้าใจ ผมขอยกตัวอย่างเรื่อง ๑+๑ เท่ากับ ๒ เหมือนเรื่องง่ายๆ เห็นได้ชัดเจน แต่ที่จริงไม่ง่าย กว่า จะ พิสูจน์กันได้ว่า ๑+๑ = ๒ ได้ นักคิดต้องเขียนหนังสือถึง ๓๖๐ หน้า เพื่อพิสูจน์ความจริงข้อนี้เรื่องพื้นฐานของ สิทธิมนุษยชนเหมือนกัน ที่เขียนว่าทุกคนเท่ากันทุกคนมีสิทธิต่อชีวิต มีเสรีภาพและมีสิทธิที่จะหาความสุข ความมั่นคงในชีวิต ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะเข้าใจ เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาและวุฒิภาวะ ไม่มีอะไรที่มีค่าเท่ากับชีวิต ไม่มีใครให้ชีวิตแก่เราได้ ชีวิตของเราเกิดขึ้นจากพ่อแม่ ฉะนั้น ไม่ควรมีใครมีสิทธิยกเลิกชีวิตนั้น ได้ดูรายการ โทรทัศน์เกี่ยวกับเรื่องพระไปเทศน์นักโทษก่อนถูกประหาร คนที่สัมภาษณ์ถามท่านว่าคิดอย่างไรเกี่ยวกับโทษ ประหารชีวิต ท่านบอกว่าในฐานะที่เป็นพระไม่เห็นด้วยกับโทษประหารชีวิต แต่ในฐานะที่ท่านเป็นคนไทย คิดว่า ควรมีโทษประหารชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องแปลกมากในสังคมไทย ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศอื่น คนไทยเคารพอำนาจ มาก เคารพพระเบียดมาก และถ้าระเบียบกำหนดว่าต้องประหารชีวิต ก็ยอม (โดยไม่ตั้งคำถาม) ในการแถลงของ สหรัฐอเมริกา การแถลงของปณิญาฝรั่งเศสเกี่ยวกับสิทธิมนุษยย์ บอกว่าสิทธินี้มาจากพระเจ้า มาจากธรรมชาติ (จึงเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้) ความคิด แบบนี้ ไม่มีอยู่ในศาสนาพุทธ เพราะได้ยินพระพุทธเสมอว่าเป็นกรรมของคน ที่ จะถูกประหาร เป็นกรรมของการทำอาชญากรรม ถ้าเป็นอย่างนั้น เข้าใจว่ายากกว่าที่จะเข้าใจว่าสิทธิพื้นฐาน ของมนุษย์เป็นอะไรที่จะปฏิเสธไม่ได้

ช่วงที่เขียนปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน มีสองประเทศที่ค้านกันมาก คือ ประเทศรัสเซีย ซึ่งตอนนั้นเป็นคอมมิวนิสต์ และปฏิเสธว่าไม่มีพระเจ้า และประเทศจีน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากขงจื้อ ก็ไม่มี พระเจ้า จะไม่พูดถึงพระเจ้า จะไม่พูดถึงธรรมชาติ แต่พูดถึงความจริงของมนุษย์ แต่พูดถึง reason and conscience ปัญหาในการแปลปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ในภาษาไทยแปล reason ว่า เหตุผล ทุกคนมีสิทธิ

เพราะว่ามีเหตุผล ทุกคนมีเหตุผล มโนธรรม แต่คำว่า reason ในภาษาอังกฤษมีความหมายมากกว่าคำว่า เหตุผล ในภาษาไทย reason หมายถึง ความสามารถที่จะขบคิด เป็นความสามารถที่จะมีสำนึก(ในการเป็นมนุษย์)

คนไทยส่วนมากไม่รู้กระแสนของโลก ปัจจุบันมีประเทศที่ยกเลิกโทษประหารชีวิต เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตอนนี้มีถึง ๑๓๙ ประเทศแล้ว มีประเทศที่ยังใช้โทษประหารชีวิตเหลืออยู่เพียง ๓๕ ประเทศ มีคนที่ได้คำนวณว่า อีกราวๆ ๑๕ ปี ๒๐ ปี โทษประหารชีวิตจะถูกยกเลิกหมดในทุกประเทศ เป็นเรื่องที่กำลังเกิดขึ้น เพราะดูว่าไม่มีประโยชน์ที่จะคงโทษประหารชีวิตไว้ มีผลสำรวจแล้วว่าในประเทศที่ยกเลิกการประหารชีวิตแล้วส่วนใหญ่ ปัญหาอาชญากรรมไม่ได้มากกว่าประเทศที่มีโทษประหารชีวิต

เรื่องสุดท้ายการยกเลิกโทษประหารชีวิตมีผลดีมากกว่า เพราะจะทำให้เกิดความรุนแรงน้อยลงในสังคม คนไทยชอบคิดว่าประหารชีวิตแค่ ๒ คน ในเวลา ๖ ปี ตัวเลขไม่มาก แต่ทว่าสิ่งนี้เป็น เหตุที่ผู้มีอำนาจจะใช้อ้างที่จะประหารชีวิตประชาชน การที่เราฆ่าคนอื่นไม่ได้ช่วยให้มีวัฒนธรรมที่จะยกเลิกการใช้ความรุนแรงได้ในทันที

รอบที่ ๒

ขอล่าวเพิ่มเติม ๔ ข้อ

ข้อแรก เวลาพูดเรื่องประหารชีวิต มีคนบอกว่าประเทศไทยไม่เหมือนกับประเทศอื่น เรื่องนี้ ผมไม่เชื่อครับ ประเทศไทยเหมือนกับประเทศอื่น ทุกประเทศมีปัญหา ผมเคยอยู่ที่ประเทศไอร์แลนด์ ๒๘ ปี ถูกจับ ๒ ครั้ง แต่ตลอดเวลาที่อยู่ประเทศไทยมา ๓๗ ปี ยังไม่เคยโดน ผมไม่คิดว่าอาชญากรรมที่ประเทศไทยมีมากกว่าประเทศอื่น ยกตัวอย่างประเทศเม็กซิโกมีการฆ่ากันตลอดเวลา มีสงครามด้วย แต่ในปีที่ผ่านมายกเลิกการประหารชีวิต ทั้งๆที่มีความรุนแรงมากกว่าประเทศไทยอย่างเทียบไม่ได้

ข้อสอง ที่ได้ยินตลอดเวลาบอกว่า ถ้าไม่มีโทษประหารชีวิต มีแต่โทษจำคุก นักโทษจะออกมาจากคุกได้ในเวลาไม่เกิน ๘-๙ ปี เมื่อออกจากคุกแล้วก็จะออกมาฆ่าคนอื่นอีก และถ้ายกเลิกโทษประหารชีวิตต้องแก้กฎหมาย ซึ่งไม่เข้าใจว่าเหตุใดจึงแก้กฎหมายไม่ได้ และคนติดคุกในคดียาเสพติดส่วนใหญ่ไม่ได้ ลดโทษ

ข้อสาม ประเทศที่ยกเลิกโทษประหารชีวิตเร็วที่สุด เป็นประเทศที่มีประสบการณ์ความรุนแรง (ในการคร่าชีวิตคน) ประเทศเยอรมนี เป็นประเทศแรกในยุโรปที่ยกเลิกโทษประหารชีวิต เพราะมีการฆ่าคนตายถึง ๖ ล้านคน และพลเมืองของเยอรมันถูกถล่มด้วยระเบิดอีกประมาณ ๒ ล้านคน เพราะเขาซาบซึ้งว่า ชีวิตมีค่า ประเทศกัมพูชา ก็มีประวัติศาสตร์อันน่าขมขึ้นจากการสังหารกันมากมาย ประเทศติมอร์ที่ยกเลิกโทษประหารชีวิต ปีที่แล้ว เพราะมีการฆ่ากันมาก และไม่ยอมให้มีการเสียชีวิตอีกโดยไม่จำเป็น เดียวนี้ภาคใต้มีความรุนแรงมีคนเสียชีวิตทุกวัน เป็นเรื่องสำคัญของภาคใต้ แต่ไม่ได้ปรากฏในหนังสือพิมพ์หน้าแรก แต่ปรากฏอยู่ในข่าวหน้าใน เหมือนกับไม่ใช่ปัญหาของประเทศไทยเป็นแค่ปัญหาของคนภาคใต้ซึ่งไม่ใช่ เป็นปัญหาของคนไทยทั้งประเทศ โดยเราอาจจะใช้ประสบการณ์ความรุนแรงนั้นเป็นสาเหตุที่จะเข้าใจคุณค่าของชีวิต และชี้แจงคนในภาคใต้ได้ว่า ชีวิตมีความสำคัญที่สุด

ข้อสุดท้าย ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้อำรมอบถึง หนึ่ง ศักดิ์ศรีและค่าของมนุษย์ เพื่อให้ประชาชนได้รู้ว่าชีวิตของเขามีค่าและมีศักดิ์ศรี สอง การศึกษา เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิเสรีภาพ เป้าหมาย เพื่อให้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นคู่มือ เป็นอุปกรณ์การสอนและการศึกษา ว่าสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การทำให้ชีวิตมนุษย์ดีขึ้น ในอนาคตจะได้ไม่มีการประหารชีวิต แค่นี้สอนและศึกษา

รอบที่ ๑

หลายคนเห็นด้วยกับอาจารย์คณิต ณ นคร ว่า นักโทษหรือคนที่กระทำผิดมักจะ “ไม่ได้กลัวว่าประเภทของโทษเป็นแบบใด แต่กลัวกระบวนการลงโทษที่มีประสิทธิภาพมากกว่า” トラบใดที่คนยังมีทางออกที่สามารถจะหลุดรอดจากการถูกจับหรือถูกลงโทษ คนเหล่านั้นก็จะไม่ได้กลัวเรื่องโทษประหารชีวิตหรือโทษจำคุกตลอดชีวิต สังคมเรามีทางเลือกในการลงโทษ เพียงแต่ที่ผ่านมาไม่ได้พยายามที่จะมองทางออกตรงนั้นและไปให้ถึงจุดหมาย โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งเป็นเมืองพุทธไม่ควรจะเห็นด้วยกับโทษประหารชีวิตอย่างยิ่ง เป็นที่น่าเสียดายที่ผู้แทนไทยที่ผ่านมามีไปยกมือที่สหประชาชาติเพื่อคัดค้านการชะลอการลงโทษประหารชีวิต ซึ่งก็เป็นหนึ่งประเทศในจำนวนไม่มากที่ไม่อยากให้ชะลอการลงโทษประหารชีวิต ซึ่งหมายความว่าประเทศไทยสนับสนุนโทษประหารชีวิตนั่นเอง

ถ้าเข้าใจเรื่องการคัดค้านโทษประหารชีวิต โดยไม่ต้องมีมุมมองสิทธิมนุษยชนมากนัก แล้ว มองเรื่องนี้แบบพื้นฐาน จากการเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของการยกเลิกโทษประหารชีวิตกับการคงอยู่ของโทษประหารชีวิตอย่างลุ่มลึก เราลองใช้กุศโลบายโดยมีการตั้งธงคัดค้านโทษประหารชีวิต เพื่อให้ชีวิตคนไทยอยู่รอด (แต่ไม่ได้ให้มองข้ามการลงโทษคนทำผิดในวิธีอื่น) เปิดใจกว้างและพยายามสร้างกุศโลบาย ให้สองความคิดได้ วิวาทะกัน ซึ่งโดยส่วนตัวผู้เสนอคัดค้านโทษแบบนี้มาตลอด และเคยมีกุศโลบายตรงนี้เมื่อได้มาทำงานเป็นอาสาสมัครให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทยมา ๒๐-๓๐ ปีแล้ว ตอนแรกไม่ได้เชื่อการยกเลิกโทษประหารชีวิต ไม่เห็นว่าการยกเลิกโทษประหารชีวิตมีข้อดีอย่างไรกับสังคมไทย แต่เมื่อได้มาทำงานเป็นอาสาสมัครแล้วก็เปลี่ยนทางให้คิดอีกแบบหนึ่ง ซึ่งปรากฏว่าน่าสนใจ น่าคิดมากกว่าความคิดเดิม เช่นเดียวกันกับคนที่ทำงานในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติก็เป็นการบังคับให้ต้องคิดมากกว่าที่เคยคิด เพราะฉะนั้นจะเกิดแรงผลักดันที่ทำให้ต้องศึกษาว่าทำไมคนพูดเรื่องการยกเลิกโทษประหารชีวิตมากขึ้นเรื่อยๆ แม้คุณนัธิ จิตสว่าง ก็กล่าวเหมือนกันว่าในกรมราชทัณฑ์มีคนที่จะไม่ฆ่าคนหรือยกเลิกโทษประหารชีวิต เริ่มมีคนคิดแบบนี้ซึ่งเป็นมิติที่ดีของสังคมไทย เพราะเจ้าหน้าที่ได้สัมผัสกับชีวิตผู้ต้องขังโดยตรง ควรจะเข้าใจว่าอะไรคือการลงโทษแบบให้โอกาสคน หรือเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่แก้ไขข้อผิดพลาดของคนทำผิดที่เรียกว่า “Correction Department”.

ดิฉันมีโอกาสไปทำงานซึ่งเป็นงานเต็มเวลาด้านการเลือกตั้ง และได้คุยกับคนในประเทศต่างๆ หรือไปที่เขมรก็ได้มีโอกาสคุยกับคนเขมรในเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน หลายคนกล่าวว่าเขมรยกเลิกโทษประหารชีวิตไป ประเทศไทยไม่รู้เรื่องหรือ และคนของเขมรส่วนใหญ่ก็ไม่อยากให้มีการนำโทษประหารชีวิตกลับมาใช้ ล่าสุดดิฉันกลับมาจากโมซัมบิก และแอฟริกาใต้ มีโอกาสถามและคุยกับผู้คน รวมทั้งเยาวชนที่เรียนจบจากมหาวิทยาลัยมาไม่นาน ก็ถามเยาวชนเหล่านั้นว่าประเทศของคุณอยากจนอย่างนี้มีปัญหาอาชญากรรมมากขนาดนี้ และก็มีคนที่ติดเชืเอชไอวีประมาณ ๒๐ % ไม่คิดจะใช้โทษประหารชีวิตหรือ คำตอบคือไม่ และแสดงสีหน้าแปลกใจมากและถามกลับว่าทำไมต้องมีโทษประหารชีวิตด้วย ในเมื่อมีการจำคุกตลอดชีวิตหรือมีการลงโทษอย่างอื่นอยู่แล้ว ซึ่ง ๒ ประเทศที่ไปเป็นประเทศที่ยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว แต่ในทวีปแอฟริกายังมีประเทศที่ยังไม่ยกเลิกและยกเลิกไปจนกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ไปแล้วก็มี แอฟริกาเป็นประเทศที่ยากจนแต่พยายามสร้างวัฒนธรรมในเรื่องนี้ขึ้นมาและไม่ได้คิดที่จะนำเรื่องโทษประหารชีวิตกลับมาไม่เหมือนฟิลิปปินส์ซึ่งถ้าใกล้เทศกาลเลือกตั้งเมื่อใดก็จะมียุบายนำโทษประหารชีวิตกลับมาเพื่อหาเสียงกับคนระดับล่าง แต่ตอนนี้ฟิลิปปินส์คงจะยกเลิกโทษประหารชีวิตถาวรไปแล้ว

สำหรับประเทศพม่าซึ่งเป็นประเทศข้างเคียงกับประเทศไทยยังมีโทษประหารชีวิตแต่จะไม่ได้ยินเรื่องการลงมือประหารชีวิตใครยังไม่มีข่าวว่ามีการปฏิบัติในเรื่องนี้แม้ว่าประเทศพม่าจะไม่มีประชาธิปไตย แต่ประเทศพม่าเป็นเมืองพุทธ ส่วนประเทศเวียดนามตอนนี้เริ่มคิดเหมือนกันว่าจะยกเลิกโทษประหารชีวิตหรือไม่ ซึ่งแต่ก่อนเวียดนามยืนยันทันเหมือนจีนหรือสิงคโปร์และยังยืนยันทันอยู่ในประเทศสังคมนิยมซึ่งไม่มีเสรีภาพใน

การถกเถียงทำความเข้าใจ เพื่อให้ประชาชนมองในมุมกลับกับเรื่องใดๆทั้งนั้น ประเทศเหล่านี้ยังต้องใช้เวลามากกว่าจะเข้าใจสิทธิการมีชีวิตอยู่กันจริงๆ ส่วนประเทศศรีลังกาและเนปาลก็ยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว จะได้ว่า การประหารชีวิตในอินเดีย นานๆครั้งจนเกือบจะถือได้ว่าอินเดียยกเลิกโทษประหารชีวิตในทางปฏิบัติแล้วเหมือนกัน แม้ว่าในทางกฎหมายยังมีอยู่

เราคงจะไม่ต้องพูดถึงประเทศในสหภาพยุโรป เพราะประเทศเหล่านั้นมีกฎหมายที่ยึดถืออย่างชัดเจน การที่ประเทศใดจะเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป ประเทศนั้นต้องยกเลิกโทษประหารชีวิต ไม่เช่นนั้นจะเข้ามาเป็นสมาชิกไม่ได้เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจไม่ต่างจากความรังเกียจที่นักโทษไปทำผิดไว้ และเขาไม่ได้คิดว่าวิธีการนี้เป็นเรื่องการลงโทษแต่เป็นเรื่องการฆ่าคน มองว่าการยกเลิกโทษประหารชีวิต จะมีแต่ข้อดีมากกว่าข้อเสีย คือ ข้อดีในที่นี้ไม่ได้หมายความว่ากำลังจะช่วยผู้กระทำความผิด คือ ต้องคิดไปให้เกินกว่าสามมิติให้ได้ เวลาพูดเรื่องนี้เหมือนกับการพูดถึงเรื่องความขัดแย้งในสังคม ๒ ฝ่าย ซึ่งต้องข้ามพ้นให้ได้กับการที่จะพยายามบอกว่าเราพยายามที่จะช่วยผู้กระทำความผิด ซึ่งมันไม่ใช่ แต่เราต้องมองในภาพของวงกว้างว่าการไม่ฆ่าคนๆหนึ่งมีผลสะท้อนมุมกลับให้กับสังคมในวงกว้างทั้งประเทศ คือ การคัดค้านการฆ่าคนแบบถูกกฎหมาย ก็เพื่อทำให้ความรู้สึกของการพยายามใช้ความรุนแรงในสังคมน้อยลงไปเรื่อยๆ เพื่อทำให้มิติของการลงโทษเป็นการลงโทษที่สร้างสรรค์ยิ่งไปกว่านั้น เป็นการให้ออกาสคนและทำให้ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทุกคนไม่ใช่วิธีการลงโทษนอก luânอกทาง โดยเฉพาะเมื่อเห็นว่านักโทษจะโดนประหารชีวิตแล้วจึงลงมือวิสามัญหรือว่าทรมานหรือกลั่นแกล้งคนกระทำความผิด

มองในแง่ดีในเชิงศาสนาพุทธการไม่มีโทษประหารจะช่วยให้ศาสนาพุทธอยู่ในร่องในรอย พระสงฆ์ไม่ต้องบิดเบือนคำสอนของพระพุทธเจ้า จากการร่วมงานกับ สสส. หรือสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยไปบรรยายให้พระสงฆ์ฟังจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีโทษประหารชีวิตซึ่งน่าตกใจมาก การสัมภาษณ์กับพระคุณเจ้าทั้งหลายทำให้ทราบว่าพระสงฆ์คิดอย่างไรกับเรื่องนี้ ข้อดีอีกประการหนึ่งของการยกเลิกโทษประหารชีวิตที่ตามมา คือ ทำให้เราไม่ประหารผิดคน เมื่อถึงตอนนี้ก็จะมีข้อโต้แย้งอีกจุดหนึ่งขึ้นมาทันทีว่าการพิจารณาตัดสินของเรามีการกลั่นกรองที่ดีไม่ต้องกลัวหรือว่าจะมีการประหารผิดคน เพราะหลายคนก็ทำผิดซึ่งหน้า อย่างไรก็ตามถ้าคนไทยสามารถเข้าใจในเรื่องนี้ได้จะทำให้ประเทศไทยก้าวสู่ความเป็นพุทธที่มีมิติกลมกลืนกับสังคมโลกส่วนใหญ่ได้อย่างดีไม่ได้หมายความว่าเราไปเลียนแบบต่างประเทศ แต่มันเป็นการยึดมั่นกับคำสอนของพระพุทธเจ้า อย่างเคร่งครัดต่างหาก

ตอนที่ประหารชีวิตชายสองคน คดียาเสพติดไปเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๒ ด้วยการฉีดยา^๑ ถือเป็นวันประวัติศาสตร์ด้านการประหารชีวิตก็ว่าได้ ค่อนข้างน่าตกใจมากกว่า ในรัฐบาลชุดนี้ (ประชาธิปัตย์) ก็ยังคิดเรื่องประหารฯ อยู่ เรื่องดังกล่าวทำให้ สหภาพยุโรปส่งจดหมายถึงกระทรวงการต่างประเทศว่าไม่เห็นด้วยและทางสหภาพยุโรป ก็ตกใจและผิดหวังกับรัฐบาลประชาธิปัตย์เหมือนกัน อีกจุดหนึ่งที่ต้องมองในเรื่องนี้ก็คือ การปลดปล่อยภาระทางใจทางสังคม และทางการทูตด้วย ทางสถานทูต ที่ผ่านมามีได้ตั้งคำถามกับเรื่องนี้และคิดที่จะตั้งงบประมาณด้วยว่าจะทำอย่างไรที่จะทำการศึกษาเรื่องนี้หรือมีการรณรงค์ให้มากกว่านี้เพื่อให้เกิดการศึกษากับคนไทยที่ผ่านมามีต้องคอยตอบคำถามคนมาก และต้องเจอคำถามอย่างนี้ต่อไปว่าประหารชีวิตคนไปทำไม เหตุใดจึงไม่ยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้วใช้การจำคุกตลอดชีวิตเข้ามาแทนเพราะว่าในหลายๆประเทศใช้การลงโทษแบบการจำคุกตลอดชีวิต ก็ประสบผลสำเร็จ เราคงจะต้องทำการศึกษาต่อไป

^๑ ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๒ มีการฉีดยาเพื่อประหารชีวิตนักโทษชายสองคนที่เรือนจำกลางบางขวาง นายบัณฑิต เจริญวานิช อายุ ๔๕ ปี และนายจิรวัฒน์ พุ่มพฤษย์ อายุ ๕๒ ปี ถูกจับกุมตามข้อหาค้ายาเสพติดเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๔๔ และในเวลาต่อศาลตัดสินลงโทษประหาร รายงานข่าวระบุว่า บุคคลทั้งสองได้รับแจ้ง ๖๐ นาทีก่อนจะเริ่มประหาร

รอบที่ ๒

สำหรับเรื่องการปล่อยคนออกมาจากคุก แล้วมีข้อครหาว่าคนเหล่านั้น กระทำผิดซ้ำซาก มีการฆ่าแล้วฆ่าอีก คือผู้กระทำความผิดแล้วกระทำความผิดอีก เรื่องแบบนี้เราคงต้องย้อนไปถึงคำพูดของอาจารย์คณิตฯ ที่กล่าวว่าประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมอยู่ที่ตรงไหน ทำไมถึงปล่อยให้มีการฆ่าแล้วฆ่าอีก แต่กรณีนี้ก็ถือกรณีที่ยับไม่ได้แล้วไปทำผิดอีก สำหรับกรณีที่ยับได้แล้วปล่อยออกมาแล้วมีการหันไปทำผิดร้ายแรงอีก ซึ่งเราไม่ได้กล่าวถึงกรณีลักทรัพย์หรือชิงทรัพย์ แต่เป็นกรณีที่ทำผิดอาญาร้ายแรง คนที่ทำงานด้านนี้ต้องไปหาสถิติอย่างจริงจังว่ามีกรณีใดที่ศาลพิพากษาลงโทษประหารชีวิตแล้วลดลงมาเหลือจำคุกตลอดชีวิต เมื่อพ้นโทษออกมาแล้วก็ไปข่มขืนฆ่าหรือค้าเสพติดกระทำความผิดอีก ดิฉันเคยโทรศัพท์ไปสอบถามที่กรมราชทัณฑ์เหมือนกันเพื่อให้ระบุว่ามิใครบ้าง ที่ร้าย ปรากฏว่าทางราชทัณฑ์ไม่สามารถหาชื่อผู้ที่กระทำผิดร้ายแรงผิดแล้วผิดอีกให้ได้ แต่ถึงมีจริงก็ขอตั้งคำถามดังๆเลยในเรื่องการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดว่า ทางเจ้าหน้าที่ปล่อยให้เขาออกมาได้อย่างไรโดยที่ไม่มีการตรวจสอบหรือติดตาม เมื่อออกมาจากคุก ก็ควรต้องมีการติดตามในระดับของชุมชน ตำบลหรือหมู่บ้านด้วย

กรณีพม่าซึ่งใช้กฎบ้านจัดการปัญหานี้ เราไม่ทราบว่ามีมีการใช้กฎบ้านจริงหรือไม่ ดิฉันค่อนข้างห่วงนะว่า ถ้าเราไปเลียนแบบ เรื่องการใช้กฎบ้าน มันจะนำไปสู่การวิสามัญฆาตกรรมหรือไม่ แล้วการใช้กฎบ้านจะมีกฎหมายอะไรรองรับ มีการพูดถึงเรื่องศักดิ์ศรีของเหยื่อผู้เคราะห์ร้าย ขอยืนยันว่าคนที่ทำงานด้านสิทธิ หรือคนที่ไม่เห็นด้วยกับโทษประหารชีวิตให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีของเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายทั้งนั้น ไม่มีใครเลือกปฏิบัติ การยกเลิกโทษประหารชีวิตไม่ใช่การไปสนใจคนทำชั่วและละเลยศักดิ์ศรีของผู้บริสุทธิ์ที่ตายไป ต้องขอยืนยันว่าเป็นไปไม่ได้ ไม่มีใครอยากให้ปล่อยฆาตกรลอยนวล และในทำนองเดียวกันถ้าใครที่ทำความผิดแล้วไม่ถูกจับกุม หรือเจ้าหน้าที่ไม่จับผู้กระทำ เราเองก็จะออกมาคัดค้านเช่นกัน และคัดค้านกันไปมาก การลงโทษต้องมีอยู่อย่างแน่นอน แต่สิ่งสำคัญคือจะลงโทษอย่างไร

ท่านนัทธิฯ ได้กล่าวถึงเรื่องการปรับระบบเรือนจำก่อนแล้วค่อยยกเลิกโทษประหารฯ หรือว่าควรที่จะมีการแก้ไขระบบหรือเตรียมความพร้อมในเรื่องอื่นก่อนแล้วค่อยยกเลิกโทษประหารชีวิตในภายหลัง มองว่ามีหลายประเทศ ยกตัวอย่างประเทศเนปาล อินโดนีเซีย หรือติมอร์ตะวันออก ดิฉันได้ไปสัมภาษณ์นักโทษที่เนปาล การพบกับนักโทษคือการนั่งคุยกับพวกเขา ซึ่งนั่งใกล้กันโดยไม่ได้มีลูกกรงคั่น นั่งคุยกันธรรมดา กับนักโทษ ที่อยู่ในเรือนจำที่สภาพแย่กว่าเรือนจำเรา เนปาลยากจนมาก ติมอร์ตะวันออกหรือเขมรก็ตาม เขายกเลิกโทษนี้โดยไม่ได้ปรับปรุงเรื่องสถานที่ก่อนแล้วค่อยยกเลิก หลายๆประเทศไม่ได้ปรับปรุงในเรื่องของเรือนจำ สภาพแออัดเรือนจำไม่ดีกว่าเรือนจำของไทย แต่ยกเลิกโทษประหารฯไปแล้ว ที่น่าชื่นชมยิ่งไปกว่านี้หลายประเทศตอนนี้ให้นักโทษทุกคน รวมถึงนักโทษประหารฯด้วยมีสิทธิในการเลือกตั้ง ซึ่งวิธีการมองของประเทศอื่นกับประเทศไทยค่อนข้างแตกต่างกัน ที่ท่านผู้ดำเนินรายการได้พูดถึงเรื่องนักโทษประหาร ๘๕๗ รายที่มีอยู่ในประเทศเรา เมื่อเทียบกับนักโทษทั่วไปก็แสนคน ดิฉันให้ความสนใจนักโทษ ๒๓ % มากกว่าที่ไม่ได้รวมถึง ๗๒% ที่มาจากยาเสพติด หลายประเทศไม่ได้ลงโทษผู้ค้ายาเสพติดถึงขั้นโทษประหาร แต่จำคุกตลอดชีวิต แต่มีหลายที่เช่นกันเมื่อได้ปรับเปลี่ยนนิสัยผู้กระทำความผิดไปแล้วหรือจำคุกไปนานพอสมควร เมื่อดูทำที่แล้วว่านักโทษเหล่านั้นกลายเป็นนักโทษชั้นดีก็ต้องให้เขาออกมา คงจะมีเหลือซัก ๑ หรือ ๒ ราย หรือไม่มีเลย ที่เรากล่าวหาเขาว่าเป็นพวกทำผิดโดยกมลสันดานซึ่งอันนี้ต้องตีความ การตีความสำคัญมากๆ อะไร คือการทำผิดโดยกมลสันดาน

คงจะดีมาก ถ้าพวกเราลองมองปัญหานี้ควบไปกับคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วย อยากจะพูดถึงเรื่ององคุลิมานเหมือนกันว่าในทางปฏิบัติพระพุทธเจ้าไม่ได้ปฏิบัติหรือคิดประหารทางกายกับใคร หรือจะต้องสังหารใคร มีแต่จะบอกว่าให้อภัย หากพระองค์เห็นด้วยกับการประหารฯ คำสอนของพระพุทธเจ้าในศีลข้อที่ ๑

จะบิดเบี้ยวทันที ย้อนกลับมา คือเรื่องนักโทษ ๒๓% ถ้าคิดเป็นจำนวนคนก็เหลือไม่กี่คนใช้ไหม แล้วอีก ๑๑๕ ราย ถึงที่สุดโดนจำคุก เราอาจจะมองว่าการรักษาชีวิตคนเหล่านี้ไว้นั้นมันเป็นการใช้งบประมาณมาก แต่จะมากเพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับข้อดี ข้อเสียของคุณธรรมที่สูญหายไปในสังคม

มีบางคนพยายามแก้ต่างว่า การยกเลิกโทษประหารนั้น จะช่วยอธิบายความหมายของผู้ชู้กรรมที่เราพยายามจะบอกว่าคนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประหารนั้น เป็นเพียงผู้ชู้กรรมที่ไม่ก่อกรรม หลายประเทศก็พูดกันว่าแล้วผู้ชู้กรรมที่ไม่ก่อกรรมต่างกันอย่างไรรักกับผู้ที่ก่อกรรม ซึ่งตรงนี้ไม่ได้โทษราชทัณฑ์ ไม่ได้โทษคุณนัทธิฯ แต่ว่ากฎหมายและรัฐธรรมนูญที่มีอยู่ทำไมจึงไม่แก้ไข เพื่อไม่ให้มีการชู้กรรมก่อกรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงหลายๆ ครั้ง ก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของนักการเมือง

ฟิลิปปินส์น่าจะเป็นตัวอย่างที่ดี สว.และ สส. ของเขาร่วมมือกันแก้ไขรัฐธรรมนูญและกฎหมาย โดยนำข้อมูลมากมายจากเอ็นจีโอ ขณะที่เอ็นจีโอก็วิ่งเข้าวิ่งออกรัฐสภาเพื่อป้อนข้อมูลให้ตลอดเวลา ฟิลิปปินส์จึงมีความมั่นใจในการยกเลิกโทษประหารชีวิต และยกเลิกไปแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องมีประชามติ

ประเด็นที่วิทยากรบางท่านกล่าวถึงการจะตัดคนทำผิดที่เป็นเนื้อร้ายออกจากสังคม การที่จะตัดผู้นั้นออกจากสังคม ถ้าจะเรียกให้แรงก็คือ พวกนี้คือพวกกากเดนสังคม อยู่ไปก็เบียดเบียนข้าวสุกแล้วอยู่ไปทำไม ในเมื่ออยู่ไปก็ไม่มีอนาคต มีแต่จะเป็นระเบิดเวลาซะมากกว่า อันนี้ต้องให้นักโทษมาพูดเอง จริงๆ เสียตายนักโทษที่ออกมาและคบกันจนเป็นเพื่อนดิฉันไปแล้ว เคยต้องโทษประหารชีวิตและได้รับการลดโทษ ไม่ได้ถูกเชิญให้มาพูดในวันนี้ ปัจจุบันประกอบสมาอาชีพเป็นทนายความที่ดี ทำไมไม่พูดบ้าง แล้วก็มีจำนวนไม่น้อยที่ออกมาแล้วประกอบอาชีพอย่างสุดจริต กลับเนื้อกลับตัวเป็นคนดี อีกทั้ง คนเหล่านี้ซึ่งมีโอกาสได้รับการศึกษาในเรือนจำ ส่วนใหญ่ศึกษานิติศาสตร์ ซึ่งทำนัทธิฯ ก็ทราบดี พันโทษออกมาก็เป็นทนายความ ทำอาชีพอิสระก็มีหลายคน คนเหล่านี้ คือคนเลวหรือเปล่า คนที่กระทำความผิดแล้วไม่ยอมกลับใจ มีกี่คน อยากได้สถิติ เราพิจารณาว่าการขังคุกตลอดชีวิตเป็นการตัดคนทำผิดออกจากสังคมได้หรือไม่ เพราะทำให้คนทำผิดขาดการติดต่อโลกภายนอกไปเป็นระยะเวลานานมากเชียวนะ ถึงเวลาที่คนไทยที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตาอย่างเราควรมาคิดกันใหม่ดีมั้ย

